

Alexandra Lindqvist

"IHMISET NIINKU YMMÄRTÄÄ, ETTÄ OMA TAPA ELÄÄ EI OLE SE AINOA OIKEA
TAPA." – RAUHANKASVATUS SOHVASURFFAUS-YHTEISÖSSÄ

Pro gradu -tutkielma

Politiikkatieteet / Kansainväliset suhteet

Kevät 2018

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: ”Ihmiset niinku ymmärtää, että oma tapa elää ei ole se ainoa oikea tapa.”

– Rauhankasvatus sohvasurffaus-yhteisössä

Tekijä: Alexandra Lindqvist

Koulutusohjelma/oppiaine: Poliittikatieteet / kansainväliset suhteet

Työn laji: Pro gradu -työ_x_ Sivulaudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 57 + liitteet 3 sivua

Vuosi: 2018

Tiivistelmä:

Tutkielmassa perehdytään rauhankasvatukseen Couchsurfing-yhteisössä. Couchsurfing-sivusto tarjoaa ihmisille mahdollisuuden tarjota ilmaista majoitusta omassa kodissaan ja vastavuoroisesti majoittua muiden käyttäjien luona. Couchsurfing (sohvasurffaus) yhdistää ihmisiä ja luo erilaisten kulttuurien välille vuorovaikutuskanavia. Sivuston perustajien tarkoituksena on ollut edistää rauhanomaisia arvoja. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten rauhankasvatus tai rauhaan kasvaminen näyttäytyvät suomalaisten sohvasurffaajien kokemuksissa.

Tutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu rauhan määritelmien pohjalta. Rauhankasvatus tukee prosessinomaisen rauhan toteutumista. Rauhankasvatuksen määrittelemisen ja sen toteutustapojen esittely luovat pohjan tutkielman metodologisille lähtökohdille. Aineistonkeruumenetelmänä tutkielmassa oli puolistrukturoitu teemahaastattelu, jonka teemat määrittyivät rauhankasvatuksen teorioista. Haastattelut toteutettiin keväällä 2017 yksilöhaastatteluina yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Tämä haastattelu oli parihaastattelu. Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Sohvasurffauksen nähtiin luovan suhteita erilaisten ihmisryhmien välille ja samalla se edesauttoi näiden välistä vuorovaikutusta. Tämä luo pohjan rauhankasvatuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Rauhankasvatuksen elementit sisältyvätkin vahvasti sohvasurffaus-toimintaan. Toiminnassa mukana olevat ovat useasti jo lähtökohtaisesti tietyn arvomaailman ja taitojen sekä tietojen omaavia henkilöitä. Toisaalta sohvasurffaus voidaan nähdä keinona vahvistaa ja ylläpitää näitä tietoja, taitoja sekä asenteita.

Avainsanat: rauha, rauhankasvatus, sohvasurffaus, couchsurfing, vieraanvaraisuus, sisällönanalyysi.

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi_x_

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi__

(vain Lappia koskevat)

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Tutkielman aihe ja taustaa.....	1
1.2. Tutkimusasetelma.....	4
2. Sohvasurffaus ilmiönä	7
3. Teoreettinen viitekehys	10
3.1. Rauhan määritelmä	11
3.2. Rauhankasvatus	15
3.3. Tunteiden vaikutus rauhankasvatukseen.....	19
4. Tutkielman metodologiset lähtökohdat	21
4.1. Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä	22
4.2. Aineiston esittely	24
4.3. Aineiston analyysi teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin	26
5. Tietoisuuden, taitojen ja asenteiden kehittäminen	28
5.1. Tiedot.....	28
5.2. Taidot.....	31
5.3. Asenteet	33
6. Luottamuksen vaikutus rauhankasvatukseen.....	37
7. Muiden ymmärrys ja kunnioitus sohvasurffauksessa	41
8. Johtopäätökset	47
Lähteet.....	52
Liitteet	58
Liite 1. Haastattelurunko.....	58
Liite 2. Haastateltavien informaatiokirje ja haastattelupyyntö	60

1. Johdanto

Tässä pro gradu –tutkielmassa keskityn tutkimaan Couchsurfing-sivuston pohjalta syntyneitä sohasurffaus-yhteisöä rauhankasvatuksen näkökulmasta. Olen itse liittynyt Couchsurfing-sivuston jäseneksi vuonna 2013. Koska yhteisön toiminta heti sen perustajien arvoista lähtien on keskittynyt rauhan edistämiseen erilaisten kulttuurien välillä, oli sen valinta tutkimuksen kohteeksi luonteva. Oma taustani yhteisön jäsenenä tuki tutkielman etenemistä ja yhteisöön tutustumista. Tässä tutkielmassa pyrin kuitenkin esittelemään objektiivisesti yhteisön toimintaa valitsemistani lähtökohdista, jotka esittelenkin seuraavassa johdanto-luvussa.

1.1. Tutkielman aihe ja taustaa

Yleinen turvallisuustilanne maailmalla on saanut paljon huomiota viime aikoina. Ihmisten kokema turvallisuus on koetuksella, kun turvallisiksi koetut paikat, yhteisöt ja asiat niin arkielämässä kuin lomalla joutuvat vihapuheen sekä iskujen kohteeksi. Matkailu on ollut erilaisten uhkatekijöiden kohteena aina modernin matkailun synnystä 1950-luvulta lähtien. Turvallisuutta on jouduttu pohtimaan niin matkailijan, matkakohteen kuin kansainvälisen terrorismin näkökulmista. Turvallisuus ja rauha ovatkin pitkään olleet tärkeimpiä tekijöitä alan kehitystä suunniteltaessa. (Mansfeld & Pizam 2006, 16, 29–31.) Suurin osa matkailijoista haluaa yleensä matkaltaan rauhaa, vakautta sekä rentoutumista. Tämän vastaiset toimet nähdään usein alaa tuhoavina seikkoina. (Tarlow 2006, 44–45.)

Matkaillessa ihminen kohtaa uusia asioita ja kokee asioita eri tavalla kuin arkielämässään. Uusien kokemusten myötä ihmisen ajatusmaailma saattaa muuttua ja se voikin vaikuttaa hänen toimintaansa. Näin matkaillessa koetut asiat vaikuttavat myös matkailijan kotiin palatessaan arkielämässä hänen omassa elinpiirissään. Matkailijat nähdään usein kansainvälisellä tasolla mahdollisuuksiksi edistää rauhaa. Esimerkiksi kansainvälinen voittoa tavoittelematon järjestö The International Institute For Peace Through Tourism (IIPT) pitää jokaista matkailijaa mahdollisena rauhan

lähettiläänä (Peace Ambassador). IIPT toiminta perustuu ajatukselle, jonka mukaan kansainvälistä matkailua voidaan käyttää työkaluna yksilöiden kouluttamiseen maailman laajuisen rauhan saavuttamiseksi. (IIPT 2016.) Matkailun voidaan nähdä olevan rauhanajan liike ja matkailun aikaansaama kulttuurinen kohtaaminen rauhaa edistävä voima (Hashimoto 2015, 222).

Ihmisten matkailutottumuksiin vaikuttavat monet asiat ja erilaiset yhteiskunnassa vaikuttavat trendit pitävät alan kehityksen nopeatempoisena. Couchsurfing-sivusto on malliesimerkki matkailualan trendistä, joka pyrkii toiminnallaan vastaamaan jäsentensä tarpeeseen yhteiskunnassa tapahtuvien muutoksien myllerryksessä. Toisaalta yhteisön periaatteiden taustalla vaikuttavat perinteiset matkailun vetovoimatekijät, kuten autenttisuus, vieraanvaraisuus sekä toiseuden kohtaaminen. Couchsurfing-sivusto ja sen yhteisö eroavat kuitenkin huomattavasti perinteisistä matkailun muodoista ja niin kutsutusta massaturismista. Yhteisön jäsenet muovaavat muun muassa perinteistä matkailun vieras-isäntä -asetelmaa sekä matkailun taloudellista aspektia. Jäsenet etsivät sivuston avulla ilmaista majoituksen tarjoajaa valitsemastaan matkakohteesta ja lähettävät pyynnön majoittajalle. Kuten sivuston nimi (Couchsurfing/Sohvasurffaus) kertoo, matkailijan yöpymiskokemus ei ole matkailualalle perinteinen vaan se toteutuu yleensä paikallisen kotona joko erillisessä vierashuoneessa tai sohvalla. Näin matkailija ja paikallinen kohtaavat paikallisen arjen keskellä. Toisinaan majoituksen tarjoajasta voi olla vaikea käyttää termiä paikallinen, koska yhteisöön kuuluvat ja majoitusta tarjoavat yksilöt saattavat hyvinkin olla juuri kohteeseen itse ulkopuolelta muuttaneita. Sohvasurffauksen ohella myös Airbnb-sivusto tarjoaa jäsenilleen mahdollisuuden majoittua yksityisen henkilön omistamassa majoituskohteessa, kuten tämän kotona tai vapaa-ajan asunnollaan. Airbnb kuitenkin eroaa sohvasurffauksesta siinä, että se perustuu liiketoiminnallisen voiton tavoitteluun. Vuonna 2008 perustettu sivusto tarjoaa jäsenilleen mahdollisuuden harjoittaa majoitustoimintaa sekä vieraanvaraisuutta pienyrittäjämäisesti. (Airbnb 2018.)

Sohvasurffaus ilmentää globaalia sosiaalista vuorovaikutusta, joka yhdistää ihmisiä eri puolilla maailmaa. Sosiaalisten suhteiden tärkeyttä korostetaan nykyisessä myöhäismodernissa yhteiskunnassa. Kun ihmisten identiteetti ei vahvasti rakennu perinteisten ammattiryhmien, yhteiskuntaluokkien tai pienperheen varaan, täytyy esimerkiksi luottamus sitoa jonkin organisaation tai muun instituution toimintaan.

(Ilmonen & Jokinen 2002 78). Niin kutsutun globalisaation merkit ovat vahvasti linkittyneet arkeemme. Teoreettinen keskustelu globalisaation merkityksestä rauhan edistämisen suhteen on kuitenkin jakautunut kahtia. Toiset (mm. Williamson 1996; Kolodziej 2005) näkevät globaalien markkinoiden ja liberalismien edistävän kulttuurista lähentymistä. Tämä taas vähentää eroja muun muassa etnisten ryhmien, uskontojen, kulttuurien sekä taloudellisen epätasa-arvon välillä. Näin luodaan edellytys perustavanlaatuiselle tasa-arvolle kaikkien ihmisten kesken. Toinen näkökulma globalisaation merkityksestä taas korostaa epätasa-arvoisuutta, jota markkinoiden kansainvälistyminen aiheuttaa. (Choi 2010, 273.)

Kansainväliset suhteet ja niiden tutkimus on pitkälti historiassa keskittynyt valtioiden välisiin rakenteellisiin suhteisiin. Nykyään nähdään kuitenkin useampia erilaisia toimijoita ja voimia, jotka vaikuttavat maailmanpolitiikkaan, kuten rauhan ja sodan kysymyksiin. (Brown & Ainley 2009, 221.) Erilaiset ei-valtiolliset toimijat, kuten kansainväliset organisaatiot ja yritykset koetaan vaikuttaviksi toimijoiksi omalla sektorillaan. Globalisaation myötä onkin jouduttu osittain hylkäämään valtiokeskeinen ajattelutapa politiikassa. Tämä on johtanut monimuotoisempaan politiikkaan, jossa nykyinen maailmanjärjestys on äärimmäisen mutkikas kokonaisuus. (Held & McGrew 2002, 139.)

Tässä tutkielmassa keskityn pohtimaan Immanuel Kantin ajatusten pohjalta rakentuvaa käsitystä liberaalista rauhasta. Kantin ajatuksista lähtenyt vieraanvaraisuuden merkitys korostuu erityisesti matkailualalla, mutta se liittyy laajasti myös poliittiseen keskusteluun esimerkiksi maahanmuuton ja pakolaiskysymysten kohdalla. Vieraanvaraisuus on arvo, johon matkailuala vahvasti pohjautuu. Rauhaan liittyvät arvot, kuten edellä mainittu vieraanvaraisuus, nousevat esiin kohdatessamme vieraan. Tällöin keskitymme toisesta välittämiseen, huolehtimiseen sekä avoimuuteen. Pohjimmainen ajatus ihmisyydestä ja etiikasta perustuukin keskinäiseen vastuuseen eikä kuulu yksin vain esimerkiksi vieraan vastaanottajalle. Näin ollen vieraanvaraisuus laajentuu käsittämään ihmisten välisen hyvinvoinnin aspektin. Emily Höckertin (2017) mukaan Kantin ajatukset globaalista vieraanvaraisuudesta heijastavat nykyistä ideaalia kuvaa kansainvälisestä matkailuteollisuudesta. (Höckert 2017, 248, 251.)

Tutkimalla arkipäivään linkittyvää matkailua, jota sohvasurffaus edustaa, voidaan löytää arkisia keinoja rauhankasvatuksen onnistumiseen. Vuorovaikutus erilaisten ihmisten välillä luo suhteita, jotka helpottavat toimintaamme arjessa. Vieraanvaraisuudella voidaan nähdä tässä suuri merkitys. Voidaanko siis arkisessa ympäristössä tapahtuvalla rauhankasvatuksella tukea vieraanvaraisuutta ja sen myötä tukea rauhan prosessin edistymistä?

Laaja tieteellinen keskustelu matkailun sosiaalisesta vaikutuksesta yhteiskuntaan ja erityisesti rauhan kysymyksiin on ollut vähäistä (Blanchard & Higgins-Desbiolles 2013, 19). Päädyin tekemään pro gradu -tutkielmani Sohvasurffaus-yhteisöstä ja siihen liittyvistä rauhankasvatuksen elementeistä. Couchsurfing on kansainvälisesti merkittävä ja trendikäs yhteisö, jonka jäsenet ovat usein jo lähtökohtaisesti kiinnostuneet vuorovaikutuksesta erilaisten ihmisten kanssa. Rauhankasvatuksen näkökulmasta on kuitenkin tärkeää pohtia, millaiset keinot yhteisöjen toiminnan taustalla edistävät kasvatustoimintaa. Aihe on ajankohtainen, kun massamatkailun ohella myös yksilöllisyys aiheuttaa globalisaation myötä kehityspaineita koko yhteiskunnassa ja tämä näkyy erityisesti matkailualalla. Ihmiset etsivät enenevässä määrin yksilöllisiä kokemuksia ja tähän vastaa myös sohvasurffaus. Koska matkailun kehittämistyön tulisi olla moninaisesti vastuullista, pitäisi kehitystyössä huomioida myös perinteisestä massaturismista poikkeavat muodot ja niiden vaikutukset yhteiskuntaan. Sohvasurffaus-yhteisön vaikutusten arvioiminen on alan perinteistä poikkeavaa, mutta koen aiheen olevan juuri siksi erityisen mielenkiintoinen. Yhteisön toiminnan taustalla vaikuttavat arvot sekä turvallisuusperiaatteet ovat omiaan luomaan pohjan rauhankasvatuksen onnistumiselle.

1.2. Tutkimusasetelma

Tutkimukseni taustoituksen perusteella päätutkimuskysymykseni kuuluu; miten rauhankasvatus tai rauhaan kasvaminen näyttäytyvät suomalaisten sohvasurffaajien kokemuksissa. Käsittelen aihetta rauhankasvatuksen teorioiden pohjalta. Päätutkimuskysymystäni tukevat kysymykset perustuvat myös muihin aihetta määritteleviin käsitteisiin. Pyrinkin löytämään tutkimusongelmaani ratkaisun seuraavien alakysymysten avulla: millaiset kokemukset ovat vaikuttaneet käyttäjien

rauhankasvatukseen sekä millainen vaikutus rauhankasvatuksen eri elementeillä on kasvatuksen onnistumisen kannalta. Alatutkimuskysymykseni muodostavat myös pohjan, jolle olen hahmotellut teemahaastattelurungon aineiston keruuta varten.

Rajasin tutkimustehtäväni koskemaan sohvasurffaus-yhteisön rauhankasvatusta, koska aihetta ei ole vielä käsitelty aiemmissa yhteisöä koskeissa tutkimuksissa. Etsiessäni tietoa ilmiöstä huomasin, että tutkimusta siitä on verrattain vähän. Vaikka ilmiötä pidettiin sen synnyttyä huomattavana, tutkimuksen teko on rajoittunut lähinnä matkailututkimuksen piiriin. Tutkimuksissa kehoitettiin paneutumaan ilmiöön myös muiden tieteenalojen näkökulmista. Tämä tekee mielestäni pro gradu -tutkielmastani relevantin lisän ilmiöstä käytävään tieteelliseen keskusteluun. Sohvasurffaus toimintaa on tutkittu aiemmin matkailun parissa. Näissä tutkimuksissa on kuitenkin käsitelty vain esimerkiksi taloudellista puolta sekä teknologian turvallisuuden näkökulmaa. Yleisen yhteiskunnallisen tutkimuksen kannalta sohvasurffaussyhteisöä on tutkittu myös kuulumisen sekä luottamuksen käsitteiden pohjalta (mm. Moltz 2012.; Rosen, Lafontaine & Hendrickson 2011). Aiheesta tehty aiempi tutkimus tukee sohvasurffaus -ilmiöön tutustumista ja antaa sille pohjan, jota vasten peilata omaa tutkimustani.

Jennie Germann Moltz (2012) on tutkinut matkailun ja teknologian vaikutusta toisiinsa. Syventyessään aiheeseen hän on keskittynyt muun muassa vieraanvaraisuuteen ja erityisen tarkastelun kohteena oli sohvasurffaus-ilmiö. Tutkiessaan vieraanvaraisuutta hän osoittaa, että sohvasurffaajat rakentavat sivustolla luottamusta toisiinsa jo ennen kasvokkain tapahtuvaa kanssakäymistä. Luottamuksen löydyttyä ja sen rakentuessa pelko vaarasta ei välttämättä kuitenkaan häviä kokonaan, kun tuntemattomat jäsenet päästetään vaarallisen lähelle omaa arkielämää. Jäsenet kokevat myös olevansa vastuussa toisistaan. Toisaalta German Moltzin tutkimuksen mukaan kaikki jäsenet eivät käyttäydy sivuston yleisten positiivisten arvojen pohjalta vaan etsivät ainoastaan ilmaista majoitusta tai seksikumppaneita ilman sitoutumista. (Germann Moltz 2012, 109.) Tämä luottamuksen ja pelon suhde on mielestäni erityisen relevantti tutkimukseni kannalta pohtiessani rauhankasvatuksen elementtejä sohvasurffaus-yhteisössä ja käsittelenkin aihetta analyysiluvussa kuusi.

Devan Rosen, Pascale Roy Lafontaine ja Blake Hendrickson ovat tutkineet sohvasurffaus-yhteisöä luottamuksen ja kuulumisen tunteen (sense of belonging) näkökulmasta. He ovat perehtyneet ilmiöön tutkiessaan online-yhteisöjä, joissa toimintaan sitouttavat aktiviteetit luovat esimerkiksi kuulumisen tunnetta, luottamusta sekä yhteenkuuluvuutta. Heidän tutkimuksensa mukaan sohvasurffaus-yhteisön toimintaan kasvokkain aktiivisesti osallistuvat tuntevat kuuluvansa paremmin yhteisöön ja isäntänä toimiminen lisää luottamuksen tunnetta. Yhteisön jäsenet, jotka eivät olleet tavanneet muita jäseniä kasvokkain, kokivat vähemmän yhteenkuuluvuutta yhteisöön. (Rosen, Lafontaine & Hendrickson 2011, 981.) Luottamus ja kuulumisen tunne ovat näin vahvasti linkittyneet toisiinsa. Epäilemättä henkilöt, jotka eivät ole sohvasurffaus-toiminnassa vahvasti mukana saavat siitä erilaisen käsityksen sekä kokemuksen kuin kokeneet yhteisön jäsenet.

Choi (2010) kirjoittaa, että teknologian ja viestimisen kehittyminen ovat luoneet edellytykset levittää globaalia rauhan rakentamista. Globaalit viestintäkanavat levittävät tietoisuuden lisäksi arvoja sekä vähentävät väärinymmärryksiä poliittisissa tilanteissa (Choi 2010, 276.) Sohvasurffaus-toiminta rakentuu olennaisesti kansainvälisen viestimisen ja vuorovaikutuksen varaan. Yhteisön verkkosivut alentavat kynnystä luoda kontakteja eri puolille maailmaa. Tietoisuuden lisääminen ja yhteisten arvojen leviäminen yhteisön kautta luovat pohjaa rauhan rakentumiselle toiminnassa olevien yksilöiden välillä. Analyysissäni selvitän, kuinka tämä näyttäytyy käytännössä suomalaisten sohvasurffaajien kokemuksissa.

Tutkimukseni käsittelee ajankohtaisia yhteiskunnallisia aiheita poikkitieteellisesti. Matkailualan vaikutukset eri yhteiskunnan osa-alueilla ovat esillä Suomessa, kun ala kasvaa nopealla vauhdilla. Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) toimialakatsauksen (2018) mukaan matkailun kasvu jatkuu Suomessa ja ennusteiden mukaan kasvuvauhti olisi vuosittain 4-5 % kansainvälisten matkailijoiden osalta. Vaikka kasvunäkymät ovat TEM:n raportin mukaan lupaavat, kasvu tuo haasteita koko matkailukentälle ja sitä ympäröivälle yhteiskunnalle. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2018, 1.) Perinteiset matkailumuodot saavat kilpailijoita, jotka pyrkivät vastaamaan ihmisten yksilöllisiin tarpeisiin. Myös yleinen turvallisuustilanne maailmalla vaikuttaa ihmisten käytökseen niin kotoisessa arkielämässä kuin matkaillessa. Näitä ajankohtaisia aiheita yhdistämällä päädyin rajaamaan tutkimukseni rauhan ja

matkailun käsitteiden alle. Valitsemalla tutkimuskohteeksi suomalaiset sohvasurffarit ja heidän kokemuksensa yhteisön toiminnasta paneudun tutkimaan aiheen merkitystä erityisesti suomalaisen yhteiskunnan kontekstissa. Yhteisön toiminnan taustalla vaikuttavat arvot sekä jäsenten välinen vuorovaikutus niin virtuaalisessa kuin fyysisessäkin ympäristössä ohjasivat minut valitsemaan rauhankasvatuksen keskeiseksi käsitteeksi tutkimukselleni. Rauhankasvatuksen esille nostaminen tutkimuksissa antaa myös mahdollisuuden ylläpitää tietoisuutta aiheesta ja näin samalla edistää sen tavoitteita.

Tutkielmani kuuluu laadullisen tutkimuksen piiriin. Tutkimukseni aineisto koostuu puolistrukturoiduista teemahaastatteluista, joita toteutin yhteensä kuusi. Näistä haastatteluista viisi oli yksilöhaastatteluja ja viimeinen haastattelu parihaastattelu. Analyysimenetelmäkseni valikoitui teorialähtöinen sisällönanalyysi sen luodessa parhaat lähtökohdat selvittää käytännössä, millaisia rauhankasvatuksen elementtejä sohvasurffaus-yhteisön toiminnassa mahdollisesti esiintyy. Tutkielmani sisältää johdannon aiheeseen, jossa esittelen tutkielman merkitystä ja sen suhdetta aiempiin tutkimuksiin. Teoreettisessa viitekehyksessä esittelen tutkielmani teoriaosuuden keskittyen erityisesti oikeudenmukaisuuteen perustuvaan rauhaan sekä rauhankasvatukseen. Tämän jälkeen käyn läpi tutkielmaan valikoituneita metodologisia lähtökohtia. Aineiston analyysin olen jakanut sisällönanalyysistä sekä teorioista nousseiden teemojen mukaisesti. Lopuksi esittelen vielä tutkielmani johtopäätökset ja pohdin mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Tutkielmani lopusta löytyvät myös kaikki käyttämäni lähteet listattuna sekä haastatteluissa käyttämäni haastattelurunko ja haastateltaville lähetetty informaatiokirje.

2. Sohvasurffaus ilmiönä

Sohvasurffaus-sivustolla on yhteensä noin 12 miljoonaa jäsentä eri puolilla maailmaa. Vuonna 2004 aloitettu toiminta onkin levinnyt jo yli 200 000 kaupunkiin. Yhteisön toiminta sen jäsenille voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: paikallisten luona yöpyminen matkaillessa, yhteisön järjestämät alueelliset tai kaupunkikohtaiset tapahtumat sekä majoituksen tarjoaminen omassa kodissaan. Majoituksen tarjoajat

saavat itse valita, haluavatko he majoittaa pyynnön esittäneen matkailijan kotiinsa. Sivuston jäsenet voivat myös halutessaan arvostella kohtaamiaan majoittajia sekä majoittujia, jolloin muut jäsenet saavat tietoa siitä, millaisia henkilöitä kyseiset jäsenet ovat. Näin luodaan yhteisön jäsenten välille luottamusta, jonka pohjalle yhteisön toiminta vahvasti perustuu. (Couchsurfing 2016b.) Sivuston mukaan sen ylläpitämä yhteisö haluaisi maailmasta paikan, jossa jokainen voisi luoda merkityksellisiä yhteyksiä paikkoihin ja ihmisiin, joita he kohtaavat. Tällaiset yhteydet eri kulttuurien välillä auttavat sivuston perustajien mukaan vastaamaan erilaisuuteen uteliaisuudella, kiitollisuudella sekä kunnioituksella. Sivuston mukaan arvostus erilaisuutta kohtaan levittää suvaitsevaisuutta ja luo globaalin yhteisön. (Couchsurfing 2016a.)

Sohvasurffaus-yhteisön perustajat ovat luoneet sivuston tarkoituksenaan levittää matkailijoiden keskuudessa arvostusta sekä tietoisuutta erilaisuudesta. Sivuston halutaankin yhdistävän ja luovan vuorovaikutusta eri kulttuurien välille. Yhteisön jäsenten mukaan he etsivät uusia kokemuksia ja ihmisiä sekä massaturismista poikkeavia kohtaamisia paikallisessa kulttuurissa. Sohvasurffaus-sivuston toiminta vaatiikin toimiakseen tietyn tyyppisen yhteisön, jolla on yhtenäinen tavoite edistää rauhanomaista kanssakäymistä erilaisten ihmisten välille. Yhteisöt ja niissä vaikuttavat yksilöt ovat osa rauhan kysymyksiä. Erilaiset kansainväliset organisaatiot ja yhteisöt edistävät ja tukevat rauhan prosessin toteutumista maailmanlaajuisesti. Erityisesti kansainvälisten organisaatioiden vaikutusta rauhaan ja sen esteiden poistamiseen on tutkittu paljon politiikkatieteiden parissa. (Wilson, Davis & Murdie 2016, 454.) Globalisaatio ja erityisesti globaali vuorovaikutus edistävät kulttuurien välistä kohtaamista. Näin ollen yksilöiden ja erilaisten yhteisöjen rooli korostuu myös kansainvälisten suhteiden tarkastelussa. Tutkielmani teoreettisessa viitekehyksessä esittelenkin, kuinka rauha ja rauhankasvatus konkretisoituvat yhteisöjen toiminnassa.

Ihmisten kulutuskäyttäytyminen on muuttunut paljon viime vuosien aikana ja tämä kehitys on heijastunut myös matkailuun. Yhteiskunnassamme muutosta voi todistaa esimerkiksi yhteiskäytön lisääntymisellä, joka on korvannut osittain omistamista. Tällainen jakamistalous on heijastunut myös matkailuun. Sohvasurffaus on osa yhteisöllistä jakamistaloutta, jossa paikalliset vapaaehtoisesti jakavat oman kotinsa matkailijan kanssa. Kulutuskäyttäytymisen muutokset haastavat perinteistä

talousajattelua, joka pohjautuu markkinaorientoitumiseen. Toisaalta myös useat jakamistalouteen linkittyvät osapuolet saattavat vaihtelevalla tasolla olla osana markkinataloutta, esimerkiksi erilaisten palvelumaksujen kautta. (Hakkarainen & Jutila 2017, 181 & 184.) Sohvasurffaus perustuu laajasti yhteisölliseen, mutta vapaaehtoiseen jakamistalouteen. Vaikka sohvasurffaaminen itsessään onkin maksutonta, toiminnassa nousee usein esille vastavuoroisuuden periaate. Tämän periaatteen mukaan toiminnassa mukana olevat tarjoavat muille käyttäjille omaa sohvaansa tai vieraillessaan osallistuvat majoittajan arkeen, esimerkiksi auttamalla kotitöissä.

Sohvasurffauksesta on myös kirjoitettu perinteisten matkaoppaiden tyyliin kirja ”Sleeping around: a couch surfing tour of the globe” (2009). Brian Thackerin kirjoittama kertomus omasta matkastaan maailman ympäri majoittuen ilmaiseksi muiden sohvilla on kuvaelma sohvasurffauksen luonteesta. Kertomuksen aikana Thacker käy läpi toiminnan eri vaiheet ja pyrkii selvittämään sitä, miksi tavallisten ihmisten luona ilmaiseksi yöpymisestä on tullut trendikäs tapa matkustaa. Tämän tyylliset kertomukset edistävät ihmisten kuvaa tietystä ilmiöstä ja auttavat matkailijoita ymmärtämään erilaisia tapoja matkustaa. Matkakertomukset ja matkaoppaat eivät olekaan ainoastaan modernin matkailun merkki. Niitä on tehty jo antiikin Rooman aikaan, jotta matkailijat näkisivät ja kokisivat enemmän. (G.E. Zuelow 2016, 77.) Kirjoittaessaan sohvasurffauksesta oman matkakertomuksensa Thacker tuo esiin sohvasurffausta ilmiönä ja pyrkii näin selittämään muille sen luonnetta, jotta muiden matkailijoiden olisi helpompi ottaa siitä kaikki hyöty irti.

Ihmiset ovat aina matkustaneet ja nämä matkat ovat myös aina vaikuttaneet ihmisiin, joita matkailu koskettaa. Matkailu on saanut aikaiseksi sopeutumista sekä asioiden uudelleen harkitsemista. Kohdatessaan odottamattomia tilanteita on voitu muodostaa uusia näkemyksiä itsestä ja toisesta. (G.E. Zuelow 2016, 12.) Monet matkailijat etsivät nykyisin yksilöllisempää tapaa matkustaa ja keinoa erottua niin kutsutusta tavallisesta turistista. Tällainen ajattelu on rakentanut eroa matkailijan ja niin kutsutun ’travellerin’ välille. Nämä kaksi erottaa toisistaan lähinnä niiden vertailu toisiinsa. Travelleri kokee olevansa jotain vastakkaista verrattuna niin kutsuttuun tavalliseen matkailijaan. Travelleri haluaa erottautua perinteisestä turistista, vaikka ei ajattelisikaan olevan tätä parempi matkaillessaan. (Cohen 2010, 67.)

Sohvasurffareita kutsutaan usein travellereiksi (ks. Milonoff 2009). He pyrkivät matkansa aikana löytämään enemmän kosketuspintaa paikalliseen kulttuuriin kuin valtavirta matkailijoista. Sohvasurffaus ilmiönä kuvaakin hyvin monimuotoistunutta matkailua. Matkailu on muuttunut paljon yhteiskunnallisten muutosten pohjalta. Aiemmin matkailu keskittyi vahvasti niin kutsuttuun massamatkailuun, jonka ajateltiin perustuvan massatuotantoon ja massojen kulutustottumuksiin (Vainikka 2013, 271). Suureen volyymin perustuvat määritelmät massamatkailulle yhdistetään useimmiten myös joko taloudellisiin, sosiaalisiin, ympäristöllisiin ja kulttuurisiin vaikutuksiin tai tietynlaisiin turisticiin motivaatioihin ja käyttäytymismalleihin. Massamatkailua verrataan usein erilaisiin matkailumuotoihin kuten ekomatkailuun sekä reppureissaaja/travelleri-matkailijoihin (ks. esim. Vainikka 2017). Toisaalta, esimerkiksi tällaiset kuluttajan itsensä suunnittelemat ja varaamat matkat linkittyvät kuitenkin massoille suunnattujen varausjärjestelmien, kuljetusverkostojen sekä muiden massamatkailun ylläpitämiin palveluverkostoihin. (Vainikka 2017, 28–29.) Toisaalta matkailijan valitsema tapa tai tyyli toteuttaa matkansa kuvastaa hänen valintojaan, joilla voi olla myös poliittisia perusteita.

3. Teoreettinen viitekehys

Tässä luvussa esittelen tutkielmani teoriaosuuden. Esittelen poikkitieteellisen teoreettisen viitekehysesni ja sen suhteen tutkimaani ilmiöön. Aloitan käymällä läpi rauhan määritelmiä ja keskityn erityisesti oikeudenmukaisuuteen rauhan perustana. Liitän nämä teoreettiset määritelmät sohvasurffausilmiöön. Tämän jälkeen syvennyn käsittelemään teorioita rauhankasvatuksesta. Kasvatuksen näkökulma on teoriaosuudessani vahvasti esillä, mutta uskon aineistoni vastaavan paremmin siihen, tapahtuuko yhteisössä nimenomaan rauhankasvatusta vai siihen kasvamista. Mielestäni suurin osa esittelemistäni teorioista sisältää molemmat näkökulmat.

3.1. Rauhan määritelmä

Rauhanasia on ollut alun perin ja pitkälle historiassa uskonnollinen kysymys. Immanuel Kant oli ensimmäisiä, joka ylsi lähimmäksi kokonaisvaltaista rauhanfilosofian rakentamista. (Cortright 2011, 21.) Kantin mukaan jokainen ihminen on itsessään oma tarkoituksensa eikä näin ollen toisten tarkoitusten välikappale. Kant toteaaakin, että rauhan eteen ihmisten tulisi toimia niin, että voisi tahtoa omasta perusohjeestaan tulevan yleinen laki. Kant kirjoittaa rauhasta ja vierasystävyydestä (vieraanvaraisuudesta) oikeutena, joka takaa rauhaiset suhteet vieraiden ihmisten välille. (Kant 1992, 12, 34–35, 60.) Hänen ajatuksensa eivät kuitenkaan sisältäneet yhteiskunnallista tasa-arvoa. Sosialistit ja feministit puuttuivat myöhemmin tähän seikkaan. (Cortright 2011, 21.)

Johan Galtung (1969) esittelee rauhan käsitystään ja linkittää tämän väkivallan ja sodan tilaan. Hänen mukaansa rauha voidaan kuvata väkivallan puuttumisella. Galtung pyrkii määrittelemään väkivallan, jotta ymmärtäisimme sitä kautta paremmin rauhan konseptin. Väkivalta on hänen mukaansa läsnä, kun ihmiset eivät pysty toteuttamaan itseään koko potentiaalillaan. Väkivalta voi kohdistua yksittäiseen ihmiseen tai ihmisjoukkoon, mutta se voi olla myös rakenteellista väkivaltaa eli sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta. Laaja väkivallan määritelmä luo rauhalle vastakohtaisena toimintana ihanteellisemmän asiantilan kuin kapea määritelmä. Tällöin väkivallalla tarkoitettaisiin toisen ihmisen toimintakyvyn rajoittamista, josta tappaminen on äärimmäisin muoto. Lyhyesti sanottuna rakenteellista väkivaltaa esiintyy, jos ihmistä ei esimerkiksi hoideta vaikka lääketiede sen mahdollistaisi, esimerkkinä tuberkuloosiin kuoleminen 1700-luvulla ja nyt. Rakenteellista väkivaltaa ei voi nähdä ja se on useimmiten yleisemmin hyväksyttyä kuin yksittäisiin henkilöihin kohdistuva väkivalta. Rakenteelliseen väkivaltaan voidaan viitata myös termillä sosiaalinen epäoikeudenmukaisuus, jotta välttyttäisiin sanan väkivalta liikakäytöltä. (Galtung 1969, 168 & 171.)

Rauhan konsepti on kokenut ajan saatossa muutoksia. Nykyään rauhan konsepti nähdään kokonaisvaltaisempana kuin vain tilana ilman sotaa. Pelkällä sodan puuttumisella tarkoitetaan negatiivista rauhaa, joka on yksinkertaisesti vain sodan poissaoloa. Rauha voidaan myös nähdä dynaamisena prosessina, jolloin sillä ei

tarkoiteta ainoastaan toivottua lopputilaa vaan asiantilaa, jonka aikana pyritään toteuttamaan mahdollisimman kattavasti rauhan eri aspekteja. (Cortright 2011, 25–26.) Rauhan merkitystä voidaan pohtia monesta näkökulmasta, joista yksi on sosiaalinen rauha. Käsitteellä tarkoitetaan ihmisten välisiin suhteisiin perustuvaa tilaa, joka on vailla riitaa ja etujen tavoittelua. Ihmisten välisiä suhteita tarkastellaan niin fyysisen, verbaalisen kuin taloudellisen kohtelun kannalta. Sosiaalinen rauha sisältää ihmisten kyvyn välttää kärjistyneitä sosiaalisia tilanteita sekä tulla toimeen toisten ihmisten kanssa, jolloin tärkeää on sovittelua eri näkökantojen ja etujen välillä. (Tähtinen 1983, 69.) Sosiaalinen rauha tukee hyvin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden käsitystä.

Iriye Akira kirjoittaa artikkelissaan (2013) rauhan tutkimuksesta monikansallisesta näkökulmasta kansainvälisten (valtion) suhteiden sijasta. Akira esittelee kansainvälisten suhteiden rauhantutkimuksen historiaa ja pyrkii osoittamaan, kuinka rauhantutkimuksen tulisi suunnata painotus enemmän ei-valtiollisten toimijoiden suuntaan. Akira myös käsittelee tekstissään rauhan ajatuksen syntyä kansainvälisestä näkökulmasta, jolloin huomio kiinnittyy ihmisoikeuksien ja yksilöiden kunnioittamiseen. Kansainvälisen rauhan tulisi Akiran mukaansa perustua pikemminkin ihmisten tunteeseen jaetusta inhimillisyydestä huolimatta siitä, missä maassa ihminen sattuu asumaan. Yhteinen historia ja sen opettaminen on pohja toimivalle rauhalle. Valtioiden yksipuolinen historian tulkinta ei kuitenkaan takaa rauhaa ja siihen kasvamista. Tämän ongelman voisikin kiertää erilaisten järjestäytyneiden ryhmien tai yksilöiden toimesta. (Akira 2013, 147–149, 155.)

Kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa on painotettu paljon liberaalien demokratioiden keskinäistä rauhaa sekä rauhanomaista luonnetta. Tämä pohjautuu esimerkiksi Kantin teorioihin kansainvälisestä rauhasta. (Buchan 2002, 409.) Toisaalta rauhaa on tutkittu myös sosialistien näkökulmasta, jolloin on keskitytty tasa-arvon ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden kysymyksiin. Tämä näkökulma yhdistää sosialisteja ja pasifisteja. Siinä missä Kantin ideoita kannattavat rauhanaktivistit uskovat kapitalismin leviämisen ja kansainvälisen kaupan luovan rauhaa edistäessään keskinäistä riippuvuutta, sosialistien kanta on päinvastainen. Heidän mielestään kapitalistinen käsitys taloudesta johtaa pikemminkin imperialistiseen kilpailuun ja heikompien sortamiseen sekä riistoon. Taloudellisten

näkökulmien erot ja jännitteet nähdään usein lisäävän sosiaalista ja poliittista jännitystä, mikä johtaa erinäisiin konflikteihin. (Cortright 2011, 280, 281.)

Vaikka rauhan määrittelemisen ei olekaan yksinkertaista, voi rauhan käsitteestä löytää monia yhtenäisyyksiä teoriakentän hahmottamiseksi. Rauhan määrittelemisen nimenomaan positiivisen rauhan sekä prosessinomaisen oikeudenmukaisuuden tavoittelun kautta antaa hyvän pohjan tutkia aihetta yhteiskunnallisena ilmiönä. Dynaamisen prosessin luonne sisältää myös rauhankasvatuksen aspektin, jolloin se on perusteltu valinta tutkimukseni näkökulmaksi. Rauhan sekä rauhankasvatuksen kannalta on tärkeää pohtia niitä lähtökohtia, jotka syntyvät yksilöiden käytöksestä ja vaikuttavat yhteisön tilanteeseen (Hinde & Bateson 1989, 10.) Akiran ajatukset kansainvälisestä rauhasta kuvaavat hyvin nyky-yhteiskunnassa toimivia yhteisöjä, joiden toiminta perustuu juuri rauhan ja oikeudenmukaisuuden arvoille.

Aiemmin esittelin Galtungin ajatusta väkivallan määrittelyn suhteesta rauhaan. Galtungin mukaan rakenteellista väkivaltaa voidaan kuvata sosiaalisena epäoikeudenmukaisuutena. Tämän pohjalta voidaankin ajatella, että sosiaalinen oikeudenmukaisuus kuvaa rakenteellisen väkivallan poissaoloa ja näin ollen on perusta rauhalle. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja sen tunnustaminen rauhan edellytykseksi koetaan huomattavaksi käsitteelliseksi kehitykseksi rauhanliikkeelle. Yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus onkin saanut paljon huomiota rauhantutkimuksessa ja ollut hallitsevassa asemassa tutkimuksissa koko 1900-luvun. (Cortright 2011, 292.)

Myös Michael Howardin (1971) mukaan rauha on järjestäytyneen ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan ylläpitämistä. Rauha voidaankin näin ollen määritellä oikeudenmukaisuuden läsnäololla, jolloin kyse on positiivisesta rauhasta. Näin rauha määritellään ihmisen mahdollisuuksia rajoittavien yhteiskunnallisten olojen korjaamiseksi, niin että hän saa tilaisuuden toteuttaa itseään. (Cortright 2011, 25, Howardin 1971 mukaan.) Oikeudenmukaisuus ei tarkoita samaa kuin lainmukaisuus. Vaikka asia olisi oikeudenmukainen, se ei välttämättä ole lain mukainen. Tämän voi selvittää esimerkiksi kysymällä ovatko lait oikeuden mukaisia. Oikeudenmukaisuus perustuu moraalisisille säännöille. Oikeudenmukaisuutta on pidetty vertailevana hyveenä, koska asioiden oikeudenmukaisuutta mitataan vertailemalla niitä suhteessa toisten saman asian omistukseen. Oikeudenmukaisuutta

ajattelua ohjaa myös muodollinen eli formaali periaate, jonka mukaan samanlaisia tapauksia tulisi kohdella samalla tavalla ja toisistaan poikkeavia eri tavalla. Kansainvälisestä oikeudenmukaisuudesta puhuttaessa keskitytään usein keskustelemaan kansalaisuuden merkityksestä hyödykkeiden jakoperusteena. Kansalaisuuskysymys on ongelma, joka pitää ratkaista ennen kansainvälisen oikeudenmukaisuuden määrittelyä. Tämän ongelman myötä kansainvälisten avustustöiden yhteydessä puhutaankin usein armeliaisuudesta eikä oikeudenmukaisuudesta. (Räikkä 1994, 37–38, 42, 43, 130.)

Oikeudenmukaisuuskäsitykset perustuvat moraalinäkemysiin. John Rawlsin mukaan oikeudenmukaisuuden taju kehittyy lapsilla iän mukana, kun sukupolvelta toiselle välitetään moraaliasenteita. Tällaisella auktoriteettimoraalilla on rajallisia yhteiskunnallisia perustehtäviä, jotka kuvaavat esimerkiksi lasten oikeudenmukaisuuden tajun kehittymistä ja ovatkin enimmäkseen vain ohjekokoelmia. Yhteisömoraali kehittyy, kun ihminen oppii omaksumaan muiden ihmisten näkökulman asioihin ja ymmärtää näin heidän toimintansa taustoja sekä tarpeita ja haluja. Tällöin ihminen osaa ajatella asioita kokonaisuuksina, jotka vaikuttavat yhteiseen toimintaan. Oikeudenmukaisuuden taju tulee esille, kun hyväksymme yhteiskunnan toimintaa hyödyttävät oikeudenmukaiset instituutiot ja edistämme sekä laajennamme toimivien oikeudenmukaisten instituutioiden toimintaa. Loukatessaan oikeudenmukaisuuden tajuahan ihminen pyrkii selittämään syyllisyyden tunnettaan oikeudenmukaisuuden periaatteilla. (Rawls 1988, 261, 264, 267, 287.)

John Rawls kirjoittaa teoksessaan *Kansojen oikeus* (1999) oikeudenmukaisuudesta ja siihen rakentuvasta demokraattisesta rauhasta. Rawlsin mukaan hänen näkemyksensä perustuvat Kantin teoksiin rauhasta. Rawls kirjoittaa kansakunnilla olevan vakauden ehdot, jotka perustuvat liberaaliin oikeudenmukaisuuskäsitykseen. Jos kansakunta täyttää vakauden ehdot, sen toiminta tukee ajatusta demokraattisesta rauhasta. Rawls myös toteaa, että liberaaleilla kansoilla ei ole syytä sotia kun kaikkien tyytyväisyys on taattu. Hänen mukaansa demokraattiset yhteiskunnat eivät koe sotaa aiheelliseksi kuin puolustaessaan itseään tai puuttuessaan epäoikeudenmukaisten yhteiskuntien ihmisoikeuksien turvaamiseen. Näin ollen demokraattisten yhteiskuntien välillä vallitsee rauha. (Rawls 1999, 18–19, 21, 64, 67–68.)

3.2. Rauhankasvatus

Unescon rauhanjulistus vuodelta 1974 suosittaa kasvattamaan kansainväliseen ymmärrykseen, yhteistyöhön ja rauhaan (UNESCO 1974). Samana vuonna myös Suomen kouluhallitus ohjeisti rauhankasvatuksesta koululaitosta (Wahlström 1984, 133). Nämä ohjeistukset luovatkin perustan yhteiskunnassamme tapahtuvalle rauhankasvatukselle. Rauhankasvatus on osa kehitystä, joka perustuu ajatukselle kasvatuksen laajentamisesta kansalaisyhteiskunnan ja demokratiakasvatuksen avartamisesta kohti maailmankansalaisuutta. Kasvatuksen laajentaminen koskemaan paikallisen elinympäristön lisäksi myös globaalia tasoa tukee ajattelua, joka arvostaa jokaista yksilöä niin oman yhteiskunnan jäseninä kuin myös sen ulkopuolisia, kansallisuudesta riippumatta. (Nivala 2006, 87.)

Lea Pulkkinen (1989) kirjoittaa ihmisten olevan nykyisin sidoksissa toisiinsa enemmän kuin koskaan aiemmin. Tämän takia onnistunut rauha ja rauhankasvatus vaativat enemmän kuin valtioiden sisäistä rauhaa. Maailman tapahtumia ei voida vain sulkea valtion rajojen ulkopuolelle. (Pulkkinen 1989, 99.) Rauhankasvatuksen käsite tarkoittaa kasvattamista järjelliseen vapauteen. Kasvatuksessa on tärkeää tiedostaa käsitteellinen ja käytännöllinen vastuunottaminen maailmasta ja tarpeesta mahdollisesti muokata sitä. (Sillman 1983, 62.) Moraaliset kokemukset ja tuntemukset ovat tärkeitä rauhankasvatuksessa ja ihmisen kehityksessä. Niiden avulla pyritään luomaan ihmisille arvomaailma, joka edistää muun muassa oikeudenmukaisuutta ja tasavertaisuutta. (Harle & Wahlström 1988, 22, 23.) Rauhankasvatusta pidetään kokonaisvaltaisena vuorovaikutustapahtumana, joka perustuu materiaalisten, sosiaalisten sekä henkisten arvojen edistämiseen (Heinonen 2006, 69). Tutkittaessa rauhankasvatusta sohvaurffaus-yhteisössä onkin hyvä käsitellä ilmiötä vuorovaikutuksen rakentamana kokonaisuutena, joka mahdollisesti muokkaa yhteisön jäsenen toimintaa kohti rauhankasvatuksen periaatteiden toteutumista.

Rauhankasvatus toimii usein yleiskäsitteenä, jonka rinnalla kulkee kansainvälisyyskasvatuksen käsite. Nämä käsitteet rinnastetaan usein suomalaisessa kirjallisuudessa (ks. esim. Myllymäki 2004, 21). Rauhankasvatus

voikin käsittää myös kasvatuksen maailmankansalaisuuteen, kansainväliseen ymmärrykseen tai globaaliin kasvatukseen (Brock-Utne 1989, 79). Pitkäaikaiset tavoitteet ovat yleensä tunnusomaista rauhankasvatuksen määrittelylle. Kuitenkin tilanteista riippuen osa tavoitteista voi myös olla lyhytaikaisia. (Hinde & Bateson 1989, 16.) Tavoitteita voivat olla esimerkiksi sotien ehkäisy tai tietyn rakenteellisen väkivallan huomioiminen ja poistaminen yhteiskunnasta.

Rauhankasvatus voidaan jaotella viiteen eri tutkimussuuntaan. Näissä viidessä tutkimussuunnassa käsitellään rauhankasvatusta eri lähtökohdista, joita ovat aseellinen voiman- ja vallankäyttö, väkivallaton konfliktien ratkaisu, yksilöiden välinen yhteistyö, globaali järjestys sekä rakenteellinen väkivallan näkökulma. (Hicks 1988, 7-8.) Tutkimukseni kannalta olennaisinta on keskittyä rauhankasvatukseen yksilöiden välisen yhteistyön näkökulmasta. Näin ollen tarkastelen yksilöiden välistä suhdetta keskittyen empatian tarpeeseen ja yhteistyöhön. (Hicks 1988, 7-8).

Rauhankasvatuksen tarkoituksena on haastaa oppija kriittisesti ymmärtämään eri kulttuurien sekä etnisten ryhmien välisiä konflikteja ja edistää kunnioitusta, ymmärtämistä ja harmoniaa eri kulttuurien välillä (S.H. Toh & Floresca-Cawagas 2010, 173). Ymmärrys ja kunnioitus toisia ryhmiä kohtaan ovat myös Hinden ja Batesonin mukaan usean rauhankasvatuskäsityksen perustana. Ihmisillä on tarve luokitella itseään erilaisten piirteiden kautta ja näin hakea ryhmää, johon kuulua. Omasta ryhmästä poikkeavia usein väheksytään tai aliarvioidaan. Rauhan vastaisissa tilanteissa poliittiset johtajat pyrkivät käyttämään tätä taipumusta edistääkseen toisistaan poikkeavien ryhmien pelkoa toisiaan kohtaan. Rauhankasvatuksen avulla voidaan pyrkiä poistamaan erottelua eri ryhmien välillä, jolloin jännitteet ja väkivallan uhka pienenevät. Tällöin rauhan prosessin on helpompi toteutua. Toisaalta on tärkeä muistaa kunnioittaa eri kulttuurien välisiä eroja eikä yrittää asettaa erilaisia arvomaailmoja keskenään vertailtaviksi. Rauhankasvatuksen tulisi huomioida ja lisätä erilaisten kulttuurien ymmärtämistä eikä yrittää saada kaikkia kulttuureja sekä ihmisiä samankaltaisiksi. (Hinde & Bateson 1989, 14, 15.)

Rauhankasvatukseen ei ole määritelty yhtä tiettyä toimintatapaa tai pedagogiikkaa vaan se vaatii eri tilanteissa erilaisia toimintamalleja (Suomela 2006, 27). Rauhankasvatus voi olla joko virallista tai vapaamuotoista. Virallinen rauhankasvatus tapahtuu usein ennalta suunnitellusti ja on jäsenneiltyä, kuten koululaitoksessa

tapahtuva kasvatusta. Vapaamuotoinen kasvatusta taas on useimmiten suunnittelematonta eikä sitä ole valmiiksi strukturoitu. Vapaamuotoista rauhankasvatusta tapahtuukin usein esimerkiksi mediassa, sosiaalisissa tapaamisissa, järjestöissä tai muissa yhteisöissä. (Turay 2005, 465.) Kasvatusta on toteutettu monin eri tavoin, muun muassa yhdistämällä sen peruseriaatteita opetussuunnitelmien sisältöön sekä erilaisten järjestöjen toimintaan. Rauhankasvatusta toteuttaa yhteiskunnassa monet eri toimijat. Koululaitokset opettavat lapsia ja nuoria pedagogisin keinoin ymmärtämään rauhaa. Yhteiskunnassa toimii myös erilaisia kansalaisjärjestöjä sekä instituutteja, jotka ovat keskittyneet esimerkiksi yhteisöjen rauhankasvatukseen. Monien järjestöjen ja instituuttien rauhankasvatusta perustuu kansainvälisten järjestöjen, kuten YK:n ja sen alaisen UNESCO:n kasvatustalustuksiin. (Kekkonen 2006, 25–26.) Sohvasurffauksen yhteydessä vapaamuotoinen kasvatusta on toiminnan ytimessä. Tästä syystä jäsenten voi olla vaikea kuvata toiminnassa tapahtuvaa rauhankasvatusta ilman konkreettisia esimerkkejä toiminnasta.

Hicksin(1988) mukaan rauhankasvatuksen tavoitteena on käydä läpi prosessia, jossa rauha muokkautuu. Rauhankasvatusta koostuukin hänen mukaansa taitojen, tietojen sekä asenteiden kehittämisestä. Kasvatusta perustuu tiedon lisäämiseen ja rauhan asioiden entistä parempaan tiedostamiseen. Tiedon lisäksi tulisi kehittää taitoja, joita rauhan prosessit vaativat, kuten kriittistä ajattelua, empatiaa sekä konfliktien ratkaisukykyä. Kolmas kasvatuksen kulmakivi on asenteiden kehittäminen. (Hicks 1988, 11–17.) Myös Wahlström (1984) kirjoittaa tunteiden, tietojen ja vakaumusten tärkeydestä rauhankasvatuksessa. Hänen mukaansa rauhankasvatusta ei ole pelkästään tietojen jakamista. Kasvatusta tulisi tuottaa sellainen vakaumus, että sodat voidaan ja ne tulisi välttää toimimalla rauhan. (Wahlström 1984, 134.) Nämä Hicksin ja Wahlströmin esittelemät elementit (tietojen, taitojen ja asenteiden kehittäminen) luovat pohjan haastattelurungolleni sekä luvun viisi analyysille.

Rauhankasvatusta onnistumisen kannalta on tärkeää, pohtia kasvatusta kohderyhmää ja sen oppimista. Lasten kasvatustyö perustuu usein perheen ja koulujen opetussuunnitelmien pohjalle. Aikuisia taas pyritään usein opettamaan tiedottamisen avulla, mutta myös heidän asenteisiin sekä arvoihin vaikuttaminen tulisi huomioida onnistuvassa kasvatustalustuksessa. Koska aikuisia on vaikea tavoittaa yhtenäisenä ryhmänä, ei kasvatustyö aina ole kohderyhmän kannalta helppoa.

Tiedon syöttäminen ylhäältä annettuna ei ole omiaan etenkin, jos aikuinen ei ole kiinnostunut kasvatuksen teemoista. (Myllymäki 2004, 22, 26.) Tällöin on hyvä pohtia vaihtoehtoisia keinoja kasvattaa aikuisia heidän mielenkiintojensa mukaisessa ympäristössä.

Hinde (1989) kirjoittaa yksilöiden välisten suhteiden ja ryhmien välisen käyttäytymisen keskinäisistä vaikutuksista luottamisen ja yhteistyön näkökulmasta. Yksilöiden väliset suhteet ovat pitkälti verrattavissa ryhmien väliseen suhteeseen. Ryhmien johtajien väliset suhteet nähdään yleensä johtavina periaatteina tutkittaessa ryhmien välistä suhdetta. Ryhmiä yleisesti myös verrataan yksilöihin ja näin retorisesti muokataan ryhmästä yksilö, jonka suhde toiseen ryhmään on verrattavissa yksilöiden välisiin suhteisiin. Toisaalta ryhmät ovat usein monimuotoisempia ja jakautuvat erilaisiin alakulttuureihin, joilla on erilaiset tavoitteet ja ideologiat. Tämä saattaa vaikeuttaa ryhmän johtajan tehtävää hänen tasapainotellessaan suhteiden luomisessa muihin ryhmiin. Ryhmien välisiin suhteisiin vaikuttaa myös jaottelu ryhmään kuuluvien ja sen ulkopuolelle jäävien kesken. Tätä jaottelua käytetään usein hyväksi rauhan vastaisissa toimissa. (Hinde 1989, 46–47.) Hinden käyttämien psykologian, biologian sekä sosiaalitieteiden teorioiden avulla voimme tehdä johtopäätöksiä siitä, kuinka rauha ja rauhankasvatus vaikuttavat kansainvälisiin suhteisiin.

Thomas Mark Turayn mukaan rauhan toteutumiseksi olennaista on muutos yhteiskunnassa sekä ekonomisella että sosiaalisella tasolla. Hänestä rauhankasvatus tarkoittaa prosessia, joka mahdollistaa tietojen, taitojen, asenteiden, arvojen sekä rauhaan liittyvien uskomusten kehittämisen. Vaikuttava rauhankasvatus auttaa kriittisesti analysoimaan niitä perussyitä, jotka aiheuttavat väkivaltaa, sotia, konflikteja sekä sosiaalista epäoikeutta. Sen avulla myös luodaan vaihtoehtoja väkivallalle. (Turay 2005, 465.) Myös historialla on suuri vaikutus toimintaamme. Hinden ja Batesonin mukaan toiminnan ymmärtäminen on tärkeää rauhankasvatuksen kannalta, koska aikaisemmat toimet historiassa ovat vaikuttaneet erilaisten tapahtumien kulkuun. Rauhankasvatuksen onnistumisen kannalta tulisi kuitenkin löytää tasapaino historiasta opittujen hyvien keinojen sekä nykyisen toiminnan väliltä. (Hinde & Bateson 1989, 16.)

3.3. Tunteiden vaikutus rauhankasvatukseen

Rauhankasvatuksen taustalla vaikuttavat läpileikkaavat teemat, jotka koskettavat poikkitieteellisesti monia aloja. Näitä ovat esimerkiksi kasvatusta, yhteiskuntatieteitä sekä psykologiaa. Psykologian avulla voimme ymmärtää psykologisia perusteita ihmisen toiminnalle, jotka vaikuttavat yhteiskunnallisten ilmiöiden taustalla. Näin ollen myös rauhankasvatuksen tutkimisessa on tärkeää ymmärtää positiivisten sosiaalisten käytösmallien taustoja. Luottamus ja pelko vaikuttavat rauhan ymmärtämiseen sekä sen edistämiseen. Pelko vähentää luottamusta ja saattaa näin ollen saada ihmisen vastustamaan ulkopuolisia ja tuntemattomia. Toisaalta pelko vastuusta saattaa aiheuttaa passiivisen asenteen poliittista toimintaa kohtaan, mikä on ongelmallista rauhankasvatuksen onnistumisen kannalta. (Lieven 1989, 79, 86.) Luottamus on yhteiskunnassamme sosiaalisesti sitova mekanismi, jonka voidaan nähdä luovan sekä ylläpitävän solidaarisuutta yhteisön jäsenten kesken. Luottamus helpottaa yksilön toimintaa yhteisön jäsenenä ja näin ollen myös yhteiskunnan elämästä tulee helpompaa ja ennakoitavampaa. Luottamus voidaankin nähdä sosiaalisen pääoman selkärangana. Tällöin asiat sujuvat, koska luotamme toisiin ihmisiin ja heidän osaamiseensa hoitaa heille tarkoitettuja tehtäviä. Luottamus linkittyy keskeisesti vuorovaikutukseen. Samalla luottamuksen tärkeänä tehtävänä on luoda ja tukea ihmisten turvallisuuden tunnetta. Luottamus myös sitoo ihmisen paremmin yhteisönsä jäseneksi ja näin ollen vahvistaa yksilön sosiaalista identiteettiä. Toisaalta jako meihin ja muihin heikentää ryhmien välistä luottamusta toisiinsa. Mikäli ryhmäjaottelun ylitse syntyy sosiaalisia verkostoja, luottamuksen edellytykset ryhmien välillä kohenee. Poliittiset ja taloudelliset tilanteet kuitenkin vaikuttavat siihen, kuinka pitkälle nämä suhteet voivat kehittyä. (Ilmonen & Jokinen 2002, 92,95, 98.) Sosiaaliset kokemukset määrittelevät pitkälti, kuinka ihmisen taipumukset tietynlaiseen käyttäytymiseen nousevat erilaisissa tilanteissa esiin. Rauhankasvatuksen yhtenä tärkeänä tavoitteena tulisi olla yksilöiden psykologisten mekanismien tunnistaminen vihollisuuskuvan luomisessa. Samaan aikaan onkin tärkeää tukea tietoisuutta erilaisista ihmisistä, jotta erilaisten ihmisten leimaaminen vihollisiksi vähenisi tulevaisuudessa. (Hinde & Bateson 1989, 13, 14.)

Tunteet ovat osa ihmisen elämää kaiken aikaa. Sosiaaliset tilanteet ja erilaiset tapahtumat saavat ihmisissä aikaan reaktioita, joita kutsumme yleisesti tunteiksi.

Tällaisia tunteita voidaan yksilöidä esimerkiksi iloksi, vihaksi tai vaikka hämmästykseksi. Tunnereaktioihin liittyy vahvoja muutoksia mielessämme ja kehossamme. Tunteet ohjaavatkin käytöstämme erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa ja vaikuttavat siihen, miten havaitsemme ja tulkitsemme ympäristömme tapahtumia. Tunteet myös toimivat tärkeänä säätelyjärjestelmänä ja sen tehtävänä onkin varmistaa hyvinvointimme erilaisissa tilanteissa. (Nummenmaa 2010, 11 & 13.)

Sosiaalinen vuorovaikutus on tärkeä osa rauhankasvatusta. Sosiaalisissa tilanteissa tunteemme saattavat tarttua ihmisistä toiseen (Nummenmaa 2010, 130). Rauhankasvatuksessa on tärkeää löytää ne tunteet, joilla on merkitystä ihmisten toiminnan muutoksiin. Esimerkiksi empatia, kyky ymmärtää ja tulkita toisen ihmisen mielen sisältöjä ja kokemuksia mahdollistaa vaivattomamman vuorovaikutuksen ihmisten välillä. Jos ihminen ei kykene empatiaan, hänen on lähes mahdotonta toimia toisten ihmisten kanssa. (Nummenmaa 2010, 133–134). Tällöin on myös mahdoton ymmärtää niitä prosesseja, joita rauhankasvatus edellyttää. Äärimmilleen vietyinä toisten tunteiden tarttuminen ja ymmärtäminen estää ihmistä aiheuttamasta toiselle ihmisille kipua ja aggressiivista käyttäytymistä. (Nummenmaa 2010, 134).

Pelkoa aiheuttavia reaktiota saavat aikaan sellaiset tapahtumat, jotka uhkaavat joko psyykkistä tai fyysistä hyvinvointiamme. Pelko voidaan nähdä mielihyvälle vastakkaisena mekanismina, joka ohjaa ihmistä pois haitallisista tapahtumista. Vahvat pelkoreaktiot tuntuvat niin epämiellyttäviltä, että pelottavia asioita haluaa välttää jo ennakkoon. Pelkoreaktio siis auttaa ihmistä pakenemaan ja välttämään haitallista tilannetta. Toisinaan pelkoreaktiot saattavat käynnistyä ennakoiden, jolloin pelon kohde ei ole edes vielä havaittavissa. Tällainen reaktio valmistaa meidät kohtaamaan vaaroja etukäteen. Toisaalta pelon muuttuessa pitkäkestoiseksi ahdistuneisuudeksi negatiiviset vaikutukset korostuvat ja saatamme kokea järjenvastaisia pelkotiloja. Vaikka pelon kohde ei olisi todellisuudessa vaarallinen, voi pelosta poisoppiminen kestää kauan hitaasti katoavien muistijälkien takia. (Nummenmaa 2010, 35, 193–196)

Päätöksentekomme perustuu usein asioiden herättämiin negatiivisiin tai positiivisiin tunnereaktioihin. Tunteet säätelevät kuitenkin toimintaamme kognitiivisten prosessien, kuten loogisen päättelyn ja muistin ohella. Tunteet ja kognitiiviset prosessit ovat linkittyneet niin vahvasti toisiinsa, että niitä saattaa olla tietyissä

tilanteissa hyvinkin vaikea erottaa toisistaan. (Nummenmaa 2010, 106–107.) Tunteiden vaikutus rauhankasvatuksen onnistumisen kannalta on hyvä tunnistaa, jotta voisimmekin ymmärtää rauhankasvatusta kokonaisuutena. Tarkastelemalla näitä elementtejä, voimme löytää ne sohvasurffaus-toimintaan liittyvät aspektit, jotka tukevat jäsenten rauhaan kasvamista.

4. Tutkielman metodologiset lähtökohdat

Tutkimuksen kohde sekä tutkimuskysymyksen asettelu vaikuttavat paljolti siihen, minkälaisella metodilla tutkimus suoritetaan. Laadullinen tutkimus ja haastatteluin kerätty aineisto sopi parhaiten omaan tutkimusasetelmaani, koska siinä korostuu todellisuuden ja siitä saatavan tiedon subjektiivinen luonne (Puusa & Juuti 2011, 47). Haastatteluihin päädyin, koska niiden avulla sohvasurffauksesta saa syvää kokemusperäistä tietoa suoraan siitä kokemuksta hankkineilta yhteisön jäseniltä. Näin ollen tutkimukseni saa aineistokseen tutkimuksen kohteena olevilta yhdessä vuorovaikutuksessa rakennetun merkityksen. Tämä myös auttoi minua keskittymään syvemmin haastateltavieni kokemuksiin. Jos olisin tutkinut aihetta esimerkiksi keräämällä aineistoni kyselylomakkeen avulla, en olisi tavoittanut vastaajien ajatusmaailmaa tai maailmankuvaa riittävän laajasti kuten haastatteluiden avulla koen tavoittaneeni. Enkä olisi voinut kuulla kaikkia niitä yksityiskohtia, joihin keskustellessa usein ajautuu. Analyysikeinona käyttämäni teorialähtöinen sisällönanalyysi antoi myös parhaan pohjan tiivistää aineistosta oleellisin eli haastateltavien kokemukset. Niiden pohjalta rauhankasvatuksen elementtien tarkastelu oli tarkoituksen mukaista tutkimuskysymykseni kannalta.

Läpi koko tutkimusprosessin olen myös kiinnittänyt huomioita tutkimusetiikkaan. Yleisesti tutkimuksen teko vaatii tutkijalta kunnioittavan tutkimustavan tutkimukseen koko prosessin ajan. Kun tutkimuksen kohteena ovat ihmiset ja heidän kokemuksensa, tulee tutkittava kohde pitää informoituna tutkimuksen tarkoituksesta ja aineiston käsittelystä. (Vilka 2007, 164.) Kerätessäni tutkimukseni aineistoa haastatteluin sohvasurffaus-yhteisön jäseniltä informoin heitä ennen haastatteluja, sekä niiden aikana ja vielä prosessin jälkeenkin tutkimukseni tarkoituksesta sekä

siitä, kuinka käsittelisin heiltä saamaani tietoa. Vastasin heidän mahdollisiin kysymyksiinsä ja pidin huolta, ettei missään tutkimusprosessin vaiheessa heidän anonymiteettinsä vaarantuisi. Tietojen käsittely ja niiden esittely vaatii tutkijalta myös käyttämiensä lähteiden merkitsemisen (Vilka 2007, 165). Tässä tutkimuksessa esittelenkin laajasti käyttämiäni teoreettisia sekä yleismaailmallisia lähteitä alkuperäisiin lähteisiin viitaten ja nämä kaikki löytyvät listauksena tutkielman lopusta kohdasta ”Lähteet”.

4.1. Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Tutkittaessa yhteiskunnallista ilmiötä tietyn ihmisryhmän lähtökohdista tulisi aineisto kerätä kuuntelemalla kyseisen ryhmän jäseniä (Seidman 1998, 5). Tutkielmani aineistoni on kerätty haastattelemalla sohasurffaus-yhteisön jäseniä. Näin ollen olen saanut tutkimukseni kannalta tärkeää tietoa aiheeseen henkilökohtaisesti perehtyneiltä henkilöiltä. Haastatteluiden avulla saamani aineisto on yhteisön jäsenten tuottamaa tietoa, kun haastateltavat ovat itse kertoneet sohasurffauskokemuksistaan ja antaneet näin niille merkityksiä (Seidman 1998, 1,3). Laadullista tutkimusta tehdessä tulisikin muistaa, että kerätty aineisto on aina tutkimukseen valittujen henkilöiden tulkintaa aiheesta ja tutkijan tehtävä on tulkita näitä tulkintoja (Puusa 2011a, 73). Toivon oman taustani sohasurffaus-yhteisön jäsenenä vaikuttaneen haastattelutilanteissa positiivisesti. Tällaisissa tilanteissa haastateltavat saattavat esimerkiksi luottaa paremmin haastattelijaan ja tuoda esille asioita, joita yhteinen tausta helpottaa ymmärtämään (Rastas 2005, 87).

Haastattelut voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Tutkimuksen tavoitteiden kannalta on tärkeä pohtia, minkälaisen haastattelun avulla saadaan sopivin aineisto vastaamaan asetettuun tutkimuskysymykseen. Käsitellessäni tutkimuksessani yhteisössä tapahtuvaa rauhankasvatusta sekä rauhaan kasvamista tutkin aihetta laajasti ja poikkitieteellisesti eri teemoista, jotka yhdistävät prosessinomaisia rauhan teorioita. Tästä syystä aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu. Teemahaastattelua varten tulisi etukäteen valmistella teemoja ja niitä tarkentavia kysymyksiä. Näiden teemojen ja kysymyksien avulla voidaan olettaa haastateltavien itse kertovan melko vapaasti käsitellyistä teemoista omien tulkintojensa mukaisesti

vuorovaikutuksessa haastattelutilanteeseen osallistuvien kanssa. Käsitellyt teemat valitaan niin, että ne perustuvat jo aiheesta tutkittuun teoriaan tai tietoon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72–75.)

Teemahaastattelu tukeutuu siihen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamat merkitykset ovat keskeisiä. Nämä merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Teemahaastattelun avulla saamme tietoa yksilöiden kokemuksista ja näin ollen korostamme haastateltavien elämysmaailmaa sekä heidän omia määritelmiään tutkittavista ilmiöistä. Haastattelun ollessa puolistrukturoitu tärkeintä on saada haastateltavan ääni ja ymmärrys kuuluviin keskustelun edetessä. Haastattelun teema-alueet edustavat teoreettisten pääkäsitteiden tarkennettuja alakäsitteitä, jotka toimivat haastattelutilanteessa keskustelua ohjaavina kiintopisteinä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.) Teema-alueiden pohjalta haastattelua voidaan jatkaa ja syventää niin pitkälle kuin tutkimusintressit edellyttävät ja haastateltavan kiinnostus sallii. Haastatteluista kerätyn aineiston avulla on tarkoitus löytää indikaattoreita, jotka johtavat tutkimusongelmaan vastaamiseen. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 40–42.)

Aineistoni kokoaminen teemahaastattelujen avulla alkoi sopivien teemojen valitsemisesta tutkielmassani käyttämieni teorioiden pohjalta. Koottuani teoreettisen viitekehyksen tutkielmalleni rakensin haastattelurungon koskettamaan haastateltavien sohasurffaus-taustaa, rauhankasvatuksen elementtejä toiminnassa ja oikeudenmukaisuuskäsityksiä. Haastattelun alkuun suunnittelin muutaman taustakysymyksen, joiden vastaukset kirjasin itselleni ylös tunnistaakseni haastateltavat toisistaan ja saadakseni lisätietoa haastateltavieni iästä, kotipaikkakunnasta sekä ammatista tai asemasta haastatteluhetkellä. Ennen varsinaisten haastatteluiden aloittamista suoritin testihaastattelun yhdelle sohasurffaus-sivuston jäsenelle. Testihaastattelun tarkoituksena oli käydä haastattelu läpi ja saada näin mahdollisia kehitysideoita seuraavia haastattelutilanteita varten. Kävin haastattelun jälkeen keskustelua testihaastateltavan kanssa ja pohdimme yhdessä, millainen kokemus haastattelu oli. Haastattelurunkoni kysymykset eivät muuttuneet kuin muotoseikoiltaan testihaastattelun jälkeen. Tämän lisäksi muokkasin kysymysten järjestystä loogisemmaksi. Lopullinen haastattelurunko löytyy tämän tutkielman liitteistä (Liite 1). Koska haastattelurunko ei muuttunut olennaisesti testihaastattelun jälkeen, myös

kyseinen haastattelu on osa aineistoani. Myös tähän sain suostumuksen testihaastateltavaltani.

4.2. Aineiston esittely

Varsinaiset haastattelupyynnöt lähetin Couchsurfing-sivuston viestikentän avulla oman henkilökohtaisen profiilini takaa. Haastatteluja varten tutkailin käyttäjien profiileja sivustolla ja pyrin valitsemaan mahdollisimman kattavasti erilaisia haastateltavia Rovaniemeltä. Pyynnöt lähetin kuitenkin jäsenille, joiden viimeisestä kirjautumisesta sivulle oli kulunut vähemmän kuin vuosi, koska uskoin heidän vastaavan todennäköisemmin sivustolla lähettämäni viestiin. Osa haastateltavista löytyi kuitenkin lumipalloefektin mukaisesti, kun aikaisemmat haastateltavat ehdottivat minulle uusia henkilöitä yhteisöstä. Tällainen lumipallo-otanta auttaa tutkijaa löytämään tutkimukselleen juuri sopivat haastateltavat, kun aiheeseen tutustuneet itse kertovat muista tutkimukselle keskeisistä henkilöistä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 59–60.)

Haastattelupyynnöjä lähetin testihaastattelun jälkeen yhteensä 12, joista kieltäviä oli 3. Neljä ei vastannut ollenkaan haastattelupyynnöihin. Kaikki kieltävät vastaukset johtuivat siitä, että kyseisillä sivuston jäsenillä ei ollut sinänsä varsinaista kokemusta yhteisön toiminnasta. He olivat liittyneet sivustolle vain mielenkiinnosta ilmiötä kohtaan, eivätkä olleet majoittaneet, majoittuneet tai edes tavanneet sohvasurffareita sivuston kautta. Jos tutkimuskysymykseni ei olisi niin tiukasti rajattu kokemuksiin yhteisössä toimimisesta, olisin voinut myös haastatella kyseisiä kieltäytyjiä. Toisaalta kieltäytymiset antoivat myös osviittaa siitä, minkä takia sivustolla on niin paljon jäseniä. Sohvasurffaus herättää selvästi mielenkiintoa myös aktiivisten jäsenten ulkopuolella.

Haastattelut suoritin keväällä 2017 viikoilla 14, 16, 17 ja 21. Suoritin kaikki muut haastattelut yksilöhaastatteluina paitsi viimeisen, jonka toteutin parihaastatteluna. Lähetettyäni haastattelupyynnön kyseiseen haastatteluun selvisi, että profiiliin takaa löytyikin pariskunta. Päädyin haastattelemaan heitä yhdessä, koska he ilmoittivat viestissään osallistuvansa toimintaankin nykyään aina yhdessä. Uskon

parihaastattelun antaneen paremman kuvan heidän kokemuksistaan, kun he pystyivät yhdessä keskustelemaan ja pohtimaan omaa toimintaansa. Keskustelun edetessä he myös esittivät toisillensa kysymyksiä ja vuorovaikutteisesti rakensivat yhdessä kokemuksensa kerrottuun muotoon. Tämä myös antoi itselleni lisätietoa sohvasurffaajien monipuolisista taustoista ja auttoi ymmärtämään, miten ja miksi tietyn tyyppiset ihmisryhmät toimivat yhteisön jäseninä.

Litteroidessani haastatteluja käytin haastateltavista lyhennettä M tai N viitaten haastateltavan sukupuoleen sekä numeroa haastattelujärjestyksen mukaan niin, että ensimmäinen haastateltava löytyy tunnisteella N1 ja viimeinen M7. Haastattelijan lyhenteenä käytin A-kirjainta. Litteroin haastattelut sanatarkasti, mutta jätin merkitsemättä tauot sekä pohtimista kuvaavat täytesanat, kuten ”ääm” ja ”hmm”. Tehdessäni aineistosta sisällönanalyysiä tärkeintä on kokonaisuudet, joista puhutaan ja näin ollen esimerkiksi taukojen mittaaminen ei olisi tuonut aineistooni lisäarvoa. Litteroitua aineistoa tuli yhteensä kuuden haastattelun jälkeen 102 liuskaa.

Haastateltavista neljä ilmoitti olevansa opiskelijoita, yksi työtön ja kaksi työssä käyviä. Haastateltavat olivat syntyneet vuosien 1979–1992 välillä ja kaikki heistä asuivat tai olivat asuneet Rovaniemellä toimiessaan aktiivisesti sohvasurffausyhteisössä. Toisaalta aktiivisuus toiminnassa haastateltavien välillä vaihteli paljon. Osa haastateltavista osallistui toimintaan viikoittain etenkin turistikauden ollessaan kuumimmillaan, kun taas osa haastateltavista kertoi osallistuneensa toimintaan viiden vuoden sisällä nelisen kertaa.

Kolme haastateltavista kertoi kuulleensa sohvasurffauksesta joko ystäviltään tai lukeneensa aiheesta lehdestä ja tätä kautta innostuneet myös itse kokeilemaan sohvasurffausta. Uteliaisuus uudehkoa ilmiötä kohtaan korostui myös haastateltavien vastauksissa. Kaikki haastateltavat olivat kiinnostuneita tutustumaan uusiin ihmisiin ja tämän he esittivätkin syyksi liittyä mukaan sohvasurffaus-toimintaan. Sohvasurffaus nähtiin helppona väylänä löytää seuraa ulkomailla, mutta myös kotimaassa hektisen arjen keskellä sosiaalinen kontakti tuntui vastaajista tärkeältä. Myös kansainvälistyminen ja edullinen matkailu mainittiin liittymisen syiksi. Kaikki haastateltavat kokivat matkailun itsessään tärkeäksi elämän osa-alueeksi ja tästä syystä sohvasurffauksen mahdollisuudet nähtiin positiivisena lisänä. Tämä kun paremmin mahdollistaa matkailun resursseista riippumatta. Kansainvälistymistä ja

uusien kulttuurien kohtaamista omasta kotoa käsin kutsuttiin useassa haastattelussa matkusteluksi pysymällä paikallaan (mm. M5, N3 & N4). Sohvasurffaus nähtiinkin keinona kokea matkailun parhaita puolia silloin, kun itsellä ei ollut resursseja lähteä pois kotoa. Toisaalta sohvasurffauksessa innosti myös vastavuoroisuuden aspekti. Lähes kaikki haastateltavat korostivat toiminnan kautta saamiaan kontakteja ympäri maailman ja sitä, kuinka tämä mahdollistaa heille vastavierailun majoittamiensa vieraiden kotona tulevaisuudessa.

Haastateltavat myös halusivat panostaa sohvasurffaukseen. He halusivat esimerkiksi vieraikseen sellaisia sohvasurffaajia, jotka nimenomaan etsivät jotain muuta kuin vain ilmaista majapaikkaa (mm. N1 & M5). Vieraisiin haluttiin tutustua ja heidän kanssaan mielellään tehtiin jotain yhdessä. Lähes kaikki haastateltavat nostivat erityisesti esiin ruokailun. Ruoka ja ruuanlaitto kuuluivat olennaisesti keskusteluihin ja olivat osana vahvaa vuorovaikutuskokemusta. Sohvasurffatessaan itse maailmalla haastateltavat halusivat nimenomaan kokea matkakohteensa paikallisen silmin ja kokivat sohvasurffauksen mahdollistavan tämän luontevasti.

4.3. Aineiston analyysi teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin

Analyysin tarkoitus on luoda aineistosta kokonaisuus, jonka avulla voidaan tulkita sekä tehdä johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä ja siitä, miksi ihmiset käyttäytyvät tietyllä tavalla (Puusa 2011b, 116 & Seidman 1998, 5). Teemahaastatteluista syntyneestä aineistosta nousee usein analyysivaiheessa esiin juuri ne teemat, jotka koostavat haastattelurungon. Tämän lisäksi yksittäisten haastatteluiden syntyessä on mahdollista, että esiin nousee myös muita syvempiä merkityksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 173.)

Kirjalliseen muotoon saatettua aineistoa tulkitaan tutkimukselle sopivalla menetelmällä. Haastatteluista saamani aineiston analysoin sisällönanalyysin keinoin. Kun aineiston avulla pyritään yleisesti kategorisoimaan esiin nousevia tuloksia, toimii sisällönanalyysi hyvin tulkintamenetelmäksi. Sisällönanalyysin avulla kootaan ja tiivistetään haastatteluista saatu aineisto järjestettyyn muotoon johtopäätösten tekoa

varten. Tarkoituksena on tällöin luoda hajanaisesta aineistosta selkeää ja yhtenäistä informaatiota, josta voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä loogisen päättelyn sekä tulkinnan avulla. Sisällönanalyysiä voidaan toteuttaa eri lähtökohdista, joista tutkimukselleni sopivin on teorialähtöinen sisällönanalyysi. Näin ollen teorialla on ensisijainen rooli aineiston tarkastelussa. Teorialähtöinen sisällönanalyysi luokittelee aineistoa etukäteen valittujen teorioiden pohjalta. Näin aineistosta tuodaan esille analyysin edetessä huomattavat teoriaan liittyvät asiakokonaisuudet ja tehdään niiden pohjalta tutkimuskysymyksen kannalta olennaiset johtopäätökset. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103, 108, 117.)

Litteroituani haastattelut luettavaan muotoon luin ne läpi, jotta sain yleiskäsityksen aineistoni sisällöstä. Lukemisen ohella tein alustavia havaintoja ja kirjoitin niitä muistiinpanoiksi jatkoa varten. Tämän jälkeen loin teoriaviitekehysten pohjalta analyysirungon, jonka mukaan luokittelin aineistosta löytyvät tutkimukseni kannalta olennaiset asiakokonaisuudet ja tekstilainaukset. Analyysirunkoni koostui kuuteen kategoriaan jaetuista rauhankasvatuksen elementeistä (asenteet; tiedot; taidot; ymmärrys & kunnioitus toisia kohtaan sekä luottamus & pelko). Näiden lisäksi kokosin myös yhteen kategoriaan teoriaviitekehysten ulkopuoliset, mutta aiheen kannalta mielenkiintoiset asiakokonaisuudet aineiston esittelyä sekä mahdollisia jatkokysymyksiä varten. Analyysirungon mukaisen lajittelun jälkeen pelkistin aineistosta nostamani kohdat lyhyiksi ilmauksiksi, jotka lopulta rakentavat analyysilukuni kokonaisuuksiksi.

Analyysini on jakautunut Hicksin luokitteluun rauhankasvatuksen elementeistä, tunteiden rooliin toiminnassa sekä erilaisuuden ymmärtämisen ja kunnioittamisen kautta tapahtuvaan toimintaan. Tämä jaottelu tuo esiin ne sovasurffauksen liittyvät toiminnot, jotka tukevat rauhankasvatusta. Hicksin luokitus tukee mielestäni hyvin rauhankasvatuksen formaalia muotoa, kun taas kaksi seuraavaa analyysilukua käsittelee laajemmin epävirallisen kasvatuksen perinteisiä kohteita. Näin rauhankasvatusta sovasurffausyhteisössä voidaan käsitellä kokonaisvaltaisena ilmiönä. Toisaalta analyysini esittelee myös haastatteluista esiin nousseita mietteitä sovasurffauksen ehkä jopa hieman ristiriitaisesta luonteesta.

5. Tietoisuuden, taitojen ja asenteiden kehittäminen

Esittelin aiemmin Hicksin luokituksen rauhankasvatuksen elementeistä, jotka jakautuvat taitojen, tietojen sekä asenteiden kehittämiseen. Tässä analyysiluvussa käsittelemän sohvasurffareiden kokemuksia näistä kolmesta teemasta käsin. Tietojen, taitojen ja asenteiden kehittäminen on tärkeä osa formaalia rauhankasvatusta. Ilman näiden osa-alueiden kehittämistä kasvatustyö olisi vain rauhanasioista kertomista eikä se näin ollen saisi ihmistä itse oppimaan, kuinka hän voi yksilönä vaikuttaa rauhan prosessien etenemiseen. (Hicks 1988, 17.) Rauhankasvatuksen elementtien konkretisoitumista sohvasurffauksessa voidaan tutkia tarkastelemalla jäsenien kokemuksia toiminnassa.

5.1. Tiedot

Hicksin mukaan rauhankasvatus perustuu tiedon lisäämiseen ja rauhan asioiden entistä parempaan tiedostamiseen. Hänen mukaansa rauhankasvatuksessa tietoisuutta tulisi lisätä esimerkiksi konfliktien, rauhan, sodan, oikeudenmukaisuuden, vallan, sukupuolen ja ekologian osalta. (Hicks 1988, 11, 13.) Sohvasurffauksessa tietoisuuden lisääminen ja rauhan prosessien tiedostaminen tapahtuu useimmiten vuorovaikutuksessa majoittajien ja majoittujien välillä.

Haastateltavat kokivat sohvasurffauksen hyväksi keinoksi saada tietoa ympäröivästä maailmasta. Monet kokivat, että tutustumalla eri kulttuurista tulevaan henkilöön, he saivat henkilökohtaisesti kuulla asioita, joita ei muuten välttämättä kuulisi. Koettiin myös, että sohvasurffaus mahdollisti tutustumisen toisenlaisiin näkökulmiin. Toiminnan aikana käytyjen keskustelujen pohjalta osattiin muodostaa paremmin kuva toisen kulttuurista ja mahdollisesti myös omasta saatiin kattavampi kuva.

Et kun meillä on just käynyt brasilialaisii tai uruguayalaisii tai tämmösii, jossa niinku sosiaalinen tilanne ei ehkä ole samanlaista mitä Suomessa ni pääsee niinku oikeesti kuulemaan jonkun suusta sen sijaan et sä luet jostain uutisista tai katot teeveestä, miten asiat menee. Koska siin kuitenkin tulee se median oma näkökulma tai mitä ne haluaa sanoa siinä mediassa. Ni sit sen saa kuulla

jonkun toisen suusta et no ei ne asiat ehkä näin oo [...] ni siinä mielessä mä tykkään tästä couchsurfingista ku oikeesti just pääsee kuulemaan asiat niinku jostain näkökulmasta, mitä ei oo koskaan vaikka ennen harkinnukaan. (N6)

Siitä sais jonkunlaisen semmosen kuvan et minkälaista on asua sillä paikkakunnalla tai siinä kaupungissa niinku paikallisen näkökulmasta. (N1)

Shapiron mukaan on tärkeää tutustua muiden ihmisten näkökulmiin ja maailmankuviin. Väkivalta ja konfliktit johtuvat usein siitä, ettei ymmärretä toisen ajattelutapoja vaan ajatellaan oman näkökulman olevan ainoa oikea lähestymistapa asioihin. (Shapiro 2010, 12.) Kun oppii näkemään asioita myös toisen näkökulmasta, hahmottaa samalla paremmin ja laajemmin ympäröivän maailman monimuotoisuutta. Tämä edesauttaa rauhaan kasvamista ja tukee muiden rauhan kasvatuksen elementtien sisäistämistä.

Tietoisuuden kehittäminen muista mahdollisista erilaisista näkökulmista näyttäytyi myös vahvempana sohvasurffauksessa kuin perinteisen matkailun muissa muodoissa. Haastateltavat kokivat, että heidän saamansa tiedot sohvasurffauksesta olivat aidompia ja todenmukaisempia kuin perinteisessä turistiasetelmassa ollessaan: ”Mun mielestä siin pääsee niinku paremmin sisälle siihen kohdemaan kulttuuriin ehkä ku tapaa paikallisia. Et jos niinku jossai hotellis, vaikka ois yötä ni siinähän ei välttämättä tapais sillei paikallisia.” (N2) ja ”Sit jos sä oot hotellissa ni et sä kuitenkaan pääse hirveen sisään siihen paikalliseen elämään ja et mitä se siel on. Et sit se jää kuitenkin paljon pinnallisemmaks.” (N4). Sohvasurffaus voidaan lukea niin kutsutuksi travelleri- tai reppureissaajien matkailumuodoksi. Tämän tyyppisille matkailijoille onkin tärkeää etsiä ja kokea paikallinen arki mahdollisimman aidosti (Noy 2004, 85). Toisaalta eräs haastateltavista oli majoittunut paljon sohvasurffaus-sivuston palvelun kautta ja koki, että usea majoittaja ei kuulunut niin kutsuttuun paikalliseen väestöön kohteessa.

Jos mä meen maahan ni sit ois mukavaa et se ois paikallinen ja monta kertaa se ei oo. Ja ihan yhtä hyvä tai huono kokemus voi olla, oli se tai ei. Mut kyl siinä varman semmonen preferenssi menee, menee siihen paikalliseen. (M7).

Näin ollen hänen kokemuksensa paikalliskohteen kulttuurista ei ollut täysin samanlainen kuin muilla haastateltavillani. Vaikka tämä vaikuttikin kuvan

muodostumiseen paikallisesta kulttuurista, se ei estänyt tutustumasta tietyn alakulttuurin edustajaan ja tekemään kyseisestä kokemuksesta yhtä lailla kasvattavan.

Tietojen kehittäminen luo myös kattavan pohjan muille rauhankasvatuksen elementeille. Tietoisuuden kehittäminen erilaisuudesta ja sen myötä mahdollisista ongelmista edesauttaa esimerkiksi kulttuurien välistä yhteiseloä. Eräs haastateltavista totesi oppineensa kertomaan jo etukäteen tiettyjä asioita kulttuuristamme, jotta mahdolliset haasteet vuorovaikutuksessa voitaisiin ennaltaehkäistä ja näin estää tietyn tyyppiset konfliktitilanteet sohvasurffauksen yhteydessä.

Tai vaikka se just selitetään, et jos me ollaan jossakin vaiheessa hiljaisia ni se ei oo mitenkää niinku teitä kohtaan ikävää. Et se on vaan Suomessa, et meillä ei oo Suomessa sellasta awkward silence –juttua niinku monissa muissa maissa on. (N6)

Suomalaisen kulttuurin hiljaisuuden selittäminen jo mahdollisesti ennen vierailua tai heti sen alussa auttaa majoittujia kohtaaman erilaisuuden. Näin välttään haastateltavankin mainitsemalta kiusalliselta tunteelta eikä ajauduta mahdollisiin konfliktitilanteisiin. Hicksin mukaan rauhankasvatuksen onkin tärkeää opettaa tietotaitoa, joka ohjaa ratkaisemaan väkivaltaa välttämällä myös arjessa ilmaantuvia konfliktitilanteita (Hicks 1988, 16).

Haastateltavat myös kokivat, että sohvasurffaus on keino saada tietoa yhteiskunnan muista ongelmista. Oikeudenmukaisuudesta keskusteltaessa sohvasurffaajat nostivat esiin epäkohdat, joita he olivat kohdanneet toiminnan myötä. Koska sohvasurffaus nähtiin keinona nähdä ja kokea aitoja tilanteita, myös nämä yhteiskunnalliset ongelmat koettiin näkyvämmäksi nimenomaan tämän matkailumuodon kautta. Sohvasurffaus koettiin ikään kuin kanavaksi, joka mahdollisti epäoikeudenmukaisuuden havaitsemisen (esim. N2 & N3). Tietoisuuden lisääminen rauhan eri lähtökohdista, kuten oikeudenmukaisuudesta edesauttaa Hicksin luonnehdinnan mukaista rauhankasvatusta. Tietoisuuden kehittäminen luo myös perusedellytyksen Hicksin muiden elementtien toteutumiseksi.

5.2. Taidot

Rauhankasvatuksen ydintehtävä on kehittää taitoja, joita rauhan prosessit vaativat. Näitä ovat kriittinen ajattelu, yhteistyö, määrätietoisuus, empatia sekä konfliktien ratkaisukyky. Taitojen kehittäminen tukee kohonnutta tietoisuutta rauhanasioista. Rauhankasvatuksen kautta opittujen taitojen avulla voimme kehittää kykyämme toimia itsenäisesti erilaisissa konfliktitilanteissa. (Hicks 1988, 11–13.) Sohvasurffaustoiminta saa yhteisönsä jäsenet kohtaamaan kulttuurista erilaisuutta, joka ilmenee erilaisissa tavoissa ja arvoissa. Sohvasurffauksen luonteen vuoksi toiminnassa korostuu taito kohdata erilaisuutta ja kansainvälistä vuorovaikusta.

Haastatteluissa kävi useasti ilmi, että sohvasurffatessaan ihmiset kohtaavat mahdollisia konfliktitilanteita. Ongelmat saattavat johtua erilaisista tavoista hahmottaa maailmaa ja tällöin vuorovaikutustilanteet voivat tuntua hankalilta (Horiuchi 2004, 117). Tilanteet sohvasurffauksessa usein hahmotetaan kuitenkin nimenomaan mahdollisiksi konfliktitilanteiksi, koska ne on opittu tunnistamaan toiminnan kautta ja niitä osataan näin välttää tai ratkaista jo ennen kuin ne kasvavat todellisiksi arjen konflikteiksi. Etenkin majoittaessaan muita sohvasurffaajia haastateltavat toivat esiin tilanteita, joissa he pyrkivät välttämään mahdollisia kulttuurista eroista johtuvia konflikteja.

Sit mun mies meni syömään jonnekin toiseen huoneeseen, kun hän oli niin arka maistamaan mitään uusia ruokia ja hän ei kehannu sanoa, et mä en tykkää tästä ku mä en halua edes maistaa tätä. Minun piti tarjoilla hänelle jonneki olkkariin. (N3)

Välttämällä aiheuttamasta pahaa mieltä vieraille, haastateltavan mies osasi väistyä tilanteesta, jossa hän olisi joutunut tuomaan esiin omat vahvat tottumuksensa ja mielipiteensä ruuasta. Haastateltava vielä myönsi, että näissä tilanteissa hän saattoi sanoa vieraille miehensä tykänneen tämän tekemästä vieraasta ruuasta, vaikka mies ei ollut ruokaa edes maistanut. Taito kyetä ratkaisemaan konfliktitilanteet jo ennen kuin ne kehittyvät ongelmaksi edistää rauhan prosessin toteutumista. Kyseisessä tilanteessa haastateltava myös osoittaa kehittyntä taitoa empatiaan vieraitaan kohtaan. Haastatteluissa nostettiin esiin taito tunnistaa toisen ihmisen näkökulma erilaisissa tilanteissa. Sohvasurffatessaan ihmiset siis kehittivät

empatiakykyään. Taito ymmärtää toisen näkökulma ja sitä, kuinka hän tuntee kohdatessaan tiettyjä asioita, helpottaa kompromissien tekoa. Tämä on tärkeä edellytys rauhan prosessin onnistumisen kannalta. (Shapiro 2010, 34). Kun osaa tunnistaa ne tilanteet, jotka saattavat aiheuttaa toiselle mielipahaa, on helpompi muokata omaa toimintaansa pahoittamatta toisen tunteita. Kun eri ryhmien väliset jännitteet ja väkivallan uhka pienenevät, rauhan prosessin on helpompi toteutua (Hinde & Bateson 1989, 14).

Sohvasurffatessaan haastateltavat kokivat oppineensa laajasti erilaisia yhteistyötaitoja. Toiminnan myötä he oppivat kotiloissa tulemaan toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Yhteistyöllä onkin tärkeä rooli rauhankasvatuksen onnistumisen kannalta. Sen tarkoituksena on opettaa yksilöitä löytämään ne keinot, joilla he voivat saavuttaa yhteisen tavoitteen. (Hicks 1988, 14.) Arjessa yhteiset tavoitteet voivat olla pieniä, kuten onnistunut yhteiselo matkan ajan. Haastateltavien (mm. N2 & N4) mukaan onnistuneen sohasurffaus-kokemuksen kannalta on tärkeää, että sohasurffaus-toimintaan osallistuvat ovat avoimia ja joustavia. Tämä luo onnistuneet puitteet elää yhdessä saman katon alla matkan ajan.

Osa haastateltavista toi myös esiin sohasurffauksen olevan hyvä keino oppia yhteistyöstä, vaikka ihmiset ovat erilaisia eivätkä aina edes puhu yhteistä kieltä. Erään haastateltavan mielestä lapset olivat tästä hyvä esimerkki: ”Siis joo mä tykkään siitä, että lapset saa olla erilaisten ihmisten kanssa tekemisissä. Ja niinkö vaikka on kielimuuri, niin ne niinku tajuaa, että kommunikoida voi silti.” (N3). Kansainvälinen kommunikaatio ei aina ole ongelmallista. Kun on halu tehdä yhteistyötä ja pärjätä yhteisen arjen kanssa, on ikään kuin pakotettu löytämään keinot kommunikoida.

Olihan sitten näitten tsekkienki kanssa se ongelma et ne tai ainaki se mies ei osannu kieltä juuri ollenkaan mut sil oli kauhee halu keskustella koko ajan. Kyllä siinä sitten niinkö saa sen ajan kulumaan vaikei sitä kieltä löydykään ku se jotenki yrittää niinkö jollakin konstilla viestiä sen asiansa. (M5)

Haastateltavat kokivat sohasurffauksen opettaneen heille myös kriittistä ajattelukykyä. Useampi heistä totesi, että toiminnan myötä he olivat oppineet

näkemään asioita eri tavalla. Koettuaan paikallista elämää he kokivat saaneensa lähemmän kosketuksen tämän paikan kulttuuriin. Esimerkiksi aiemmassa alaluvussa (5.2. Tiedot) esittelemäni aineistolainaus, jossa N6 vertaili median välittämää kuvaa sohasurffauksesta oppimaansa tietoon, on mielestäni erinomainen esimerkki kriittisen ajattelukyvyyn kehittymisestä. Opittuaan kriittistä ajattelukykyä ihmiset oppivat tunnistamaan minkälaiset tiedot vaikuttavat heidän toimintaansa ja osaavat näin muokata myös omia mielipiteitään tietystä aiheesta. Rauhankasvatuksen kannalta tällä on suuri merkitys esimerkiksi propagandan tunnistamisen suhteen. (Hicks 1988, 14.)

Keskusteltaessa siitä, minkälaisia taitoja sohasurffaajat itse kokivat oppineensa toiminnan myötä, moni nosti esiin ihmisten kohtaamisen ja sen myötä tapahtuneen muutoksen omassa ajatusmaailmassaan. Maailmankuvan laajentuminen oli tärkeä arvo monille jo muun matkailun ja mahdollisesti yhteiskunta-alan kiinnostuksen kannalta, mutta sohasurffaus nähtiin erityisenä keinona toteuttaa näitä arvoja.

Mä haluan nähdä muitaki tai et millasta muualla on ja niinku just laajentaa omaa maailmankuvaa. Niinku siinä kuitenkin oppii uutta koko ajan. Just tapaa erilaisia ihmisiä ja mun mielest se on niinkun tosi tärkeätä että niinku ei oo vaa niinku kapeakatseinen vaan että niinku ymmärtää muitaki ihmisiä. (N2)

Yleisesti voidaan siis todeta, että sohasurffaus tukee rauhankasvatuksen kannalta tärkeitä taitoja ja niiden kehittämistä. Monella sohasurffaajalla oli kuitenkin jo ennalta kokemusta näiden taitojen kehittämisestä, eikä näin ollen voida olettaa sohasurffauksen yksin vaikuttaneen haastateltavien taitoihin.

5.3. Asenteet

Hicksin mukaan kolmantena kulmakivenä rauhankasvatukseen kuuluu asenteiden kehittäminen. Asenteista tärkeimpiä tässä kontekstissa ovat itsensä ja muiden kunnioitus, ekologinen huolenaihe, avoimuus, näkemys sekä sitoutuminen oikeudenmukaisuuteen. (Hicks 1988, 11, 13.) Näitä asenteita kehittämällä on helpompi toteuttaa tietoisuuden lisäämää ja taitojen kartuttamaa osaamista rauhan asioissa. Teoriassa asenne sisältää tunteen, ajatuksen ja toiminnan. Nämä yhdessä

rakentavat kokonaisuuden, jonka pohjalta arvioimme asenteen kohdetta. Asenteet opitaan vuorovaikutuksessa ja ne ovat osa ryhmäjäsennyttä, sosiaalisia suhteita sekä sosiaalista identiteettiä. Asenteiden muutos voidaan nähdä pyrkimyksenä tasapainoon ympäröivän sosiaalisen ryhmän kesken. (Helkama et al. 2015, 190–191.) Sohvasurffauksen perustuessa arvoille, jotka tukevat rauhan prosessien toteutumista, on luontevaa toiminnan myötä myös kehittää yhteisön jäsenten asenteita kohti oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa.

Sohvasurffaus-toiminnan myötä moni oli konkreettisesti huomannut sen, ettei oma tapa tehdä asioita ole ainoa oikea tapa. Sohvasurffauksen myötä tutustuttiin siis uusiin ihmisiin ja ymmärrettiin, että oma kulttuuri ei aina ole ainoa tapa toimia.

Niinkö ihmisillä on hirveen hienoja tapoja ajatella. [...] on ehkä niinkö mukava poistua aina välillä omalta mukavuusalueelta ja niinkö haastaa itseänsä erilaisten ihmisten kanssa. Ihan vaan sen takia, ettei niinkö vakkiinnu niihin omiin ympyröihin liikaa ja kuvittele, että tämä on tämä ainoa totuus ja minä olen aina oikeassa. Kun minä tiedän, miten tämä asia menee. (N3)

Yhteisön jäsenet olivat myös asennoituneet erilaisuuteen eri tavalla toiminnan myötä. Eräs haastateltavista kertoi ihmetelleensä, miksi eräs hänen vieraistaan eli tietäntyyppistä elämää. Haastattelun myötä hänen asenteensa kuitenkin muuttui ja hän lopuksi pohti, että tämän vieraan valtavirrasta poikkeava elämäntapa oli vain erilainen eikä millään tavalla tehnyt hallaa hänen elämälleen. Haastateltava myös tunnisti ja osasi eritellä, mistä tämä erilainen elämäntapa johtui: ” Se varmaan johtu jostai sen perhetaustasta tai jostain tämmösestä et sil oli ehkä jotain traumoja [...] Se oli jotenki niin absurdi kokemus, mut se oli niinkun mun mielestä myös niinku silmiä avaava.” (N2). Hicksin mukaan rauhankasvatuksen kannalta onkin tärkeää huomata asennoitumisensa muita kohtaan, erityisesti jos he tulevat erilaisista sosiaalisista, kulttuurisista tai perhetaustoista (Hicks 1988, 15). Haastateltavat toivatkin useassa kohtaa esiin sohvasurffauksen opettaneen tai kehittäneen heidän ymmärrystään muita ihmisiä ja heidän erilaisuuttaan kohtaan.

Ja varmaan ihan se, et ihmiset niinku ymmärtää, että oma tapa elää ei ole se ainoa oikea tapa. Niin siinä niinkun semmonen toisen ihmisen huono kohtelu vähenee. Kun sää ymmärrät, että vaikka on erilainen ni sillä on aivan

samanlaiset perustarpeet kuin meilläkin ja se niinkun tikittää kohtuu samalla tavalla. (N3)

Sohvasurffaajat olivat myös hyvin avoimia kohtaamaan uutta eivätkä hätkähtäneet, jos toiminnan myötä sattui erinäisiä kimmelluksia tai väärinymmärryksiä erilaisten kulttuurien kohdatessa. Avoimuus tällaisissa tilanteissa näyttäytyi joskus esimerkiksi huumorin avulla: ”Siis kaikilla on toistaseks huumorintaju riittäny, et ikinä ei oo sillei mitään ollu kovin traagista seuraamusta mistään.” (N3).

Sohvasurffauksen takana olevat arvot itsessään luovat hyvän pohjan rauhankasvatukselle ja rauhaan kasvamiselle. Niiden mukainen toiminta itsessään luo puitteet, jotka tukevat yksilöiden rauhaan kasvamista. Yhteisön jäsenet olettavatkin, että onnistunut sohvasurffaus kokemus sisältää molempien osapuolten kiinnostuksen toista kohtaan. Useat toiminnassa mukana olevat nykyään mainitsevatkin, että etsivät sohvasurffauksen kautta nimenomaan sen perusarvoihin liittyvää toimintaa.

Tosi monet siel sanoo sitä, et odottaa siltä vieraalta sitä että hän on kiinnostunut tapaamaan muita ihmisiä eikä vaan saamaan sitä ilmaista yöpaikkaa. Ja se, että on niinku jollakin tavalla kiinnostunu saamaan uuden näkökulman siihen sen maan kulttuuriin ja muuhun ja saa asua jonkun paikallisen ihmisen luona. (N1)

Viimeinen haastattelemani henkilö luopui sohvasurffauksesta. Hänestä toimintaan oli tullut enemmän ihmisiä, jotka etsivät vain ilmaista majoitusta eivätkä välittäneet toiminnan taustalla vaikuttavista arvoista. Hän totesikin:

Se oli se syy, miks mä luovuin et rupes tulee niit kauheen paljon ihmisii, ketkä toivo vaan niinku tai et sit se vuorovaikutus sillä lail jäi jotenki laimeaksi, että ei oltu ehkä kiinnostuneita niinku siitä ruohonjuuritason niinku paikallisesta elämästä tai toivottiin vaan suihkuu ja sohvaa. (M7)

Haastateltavat ajattelivatkin yleisesti, että sohvasurffaukseen kuului olennaisesti vastavuoroisuuden periaate. Sen nähtiin takaavan asennoituminen, joka tuki toiminnan taustalla olevia arvoja. Nämä kun olivat juuri niitä syitä, miksi toimintaan oli

alun perinkin lähdeyksi mukaan. Vastavuoroisuus näyttöyksi niin vierailun aikana kun sen jälkeenkin. Esimerkiksi N4 totesi, että usein hänen vieraansa autoivat vierailun aikana tiskien ja siivouksen kanssa, vaikka hän ei sitä olettanutkaan heiltä. Monet haastateltavista myös toivat esiin sen, että majoittajat olivat myös kutsuneet heidät vierailemaan omassa kodissaan matkaillessaan.

Suurin osa haastateltavista toi esiin sohvasurffauksen onnistuvan vain avoimella asenteella. Tuntematta sohvasurffaajayhteisön jäseniä he tottuivat kohtaamaan avoimin mielin erilaisuutta. Eräs haastateltavista tiivisti tämän pysyvän asennemuutoksen näin: ”Niin on ehkä niinkö mukava poistua aina välillä omalta mukavuusalueelta ja niinkö haastaa itseensä erilaisten ihmisten kanssa. Ihan vaan sen takia, ettei vakkiinnu niihin omiin ympyröihin liikaa ja kuvittele, että tämä on ainoo totuus ja minä olen aina oikeassa. (N3)”. Myös Hicksin mukaan tällainen omassa kuplassa eläminen ilman kykyä nähdä muita totuuksia luo pohjan propagandalle, jolla voidaan ohjata ihmisiä kohti rauhan vastaisia toimia (Hicks 1988, 12). Sohvasurffaus voidaankin nähdä keinona purkaa asennoitumista ”meidän” ja ”muiden”/”vihollisen” välillä. Toisesta yhteisön jäsenestä tulee toiminnan myötä kuin ystävä, jonka kotiin on helppo mennä. N3 tiivistikin tämän:” Se on niinku olis ystävänsä kanssa, niinku menisit ystävänsä luokke”.

Jotta rauhankasvatus olisi onnistunutta, tulee asenteiden, tietojen ja taitojen kehittymisen tukea toisiaan. Asenteilla onkin suuri rooli myös muiden elementtien toteutumisen kannalta. Myös sohvasurffaus yhteisöön liittyminen vaatii jo alun perin tietäntyyppistä asennetta. Avoimuus, joustavuus ja rohkeus nousivat kaikki esiin haastatteluissa keskusteltaessa sohvasurffauksen luonteesta ja onnistuneesta sohvasurffaus-kokemuksesta. Näiden asenteiden kautta on selvästi helpompaa lähteä rakentamaan pohjaa rauhaan kasvamiselle ja sohvasurffaus näyttöyksiin haastatteluista saamani aineiston perusteella kanavana toteuttaa myös formaalin rauhankasvatuksen elementtejä.

6. Luottamuksen vaikutus rauhankasvatukseen

Tässä luvussa käsittelen haastateltavien kokemuksia tunteiden kautta. Kun luottamus ja pelko vaikuttavat rauhan ymmärtämiseen ja sen edistämiseen, on rauhankasvatuksessa tärkeää huomata näihin tuntemuksiin vaikuttavat tekijät. Luottamus on yhteiskunnassamme sosiaalisesti sitova mekanismi, jonka voidaan nähdä luovan sekä ylläpitävän solidaarisuutta yhteisön jäsenten kesken. Luottamus helpottaa yksilön toimintaa yhteisön jäsenenä ja näin yhteiskunnan elämästä tulee helpompaa ja ennakoitavampaa. Luottamus voidaankin nähdä sosiaalisen pääoman selkärankana. Tällöin asiat sujuvat, koska luotamme toisiin ihmisiin ja heidän osaamiseensa hoitaa heille tarkoitettuja tehtäviä. Luottamus linkittyykin keskeisesti vuorovaikutukseen. (Ilmonen & Jokinen 2002, 92, 95.) Luottamuksella on yhteiskunnassamme erilaisia tehtäviä. Tässä luvussa käsittelen näitä tehtäviä sohasurffausyhteisössä rauhankasvatuksen näkökulmasta. Kaikissa haastatteluissa ilmeni, että sohasurffaus perustuu vahvasti luottamukseen. Toisaalta luottamuksen ja pelon avulla saatettiin kuitenkin jaotella ihmisiä erilaisiin ryhmiin. Sohasurffaus-sivustolla on pyritty huomioimaan käyttäjiensä turvallisuus luomalla ohjeistus yleisestä turvallisuudesta ja sivuston jäsenten välisten suositusten on tarkoitus kasvattaa jäsenten välistä luottamusta.

Sohasurffaus-sivuston luoma järjestelmä jäsenten välisistä arvosteluista luo pohjan luottamuksen rakentumiselle yhteisön sisällä. Myös haastateltavat nostivat esiin valitsevansa majoituksen tarjoajan tai majoittujan usein katsottuaan jäsenen aikaisemmat arvioinnit. Kysyttäessä kriteereistä, joilla valitsee majoitettavan tai majoituksen tarjoajan, haastateltavat nostivat esiin jäsenten profiilit ja sieltä löytyvät suositukset sekä arvioinnit: ”Ja sit on niitä niinku arvioita ja että ne arviot on niinku neutraaleja tai hyviä” (N2) ja ”Tai katon aina noi suositukset et niistäki näkee aika hyvin kuitenkin sitä et jos on paljon hyvii kokemuksi ni se kertoo yleensä sit et on hyvä tyyppi ja luotettava tyyppi. ” (N4). Luottamuksen rakentaminen alkaa siis jo sivustolla tapahtuvassa toiminnassa ja tällä on suuri merkitys majoituksen löytymisen kannalta. Tämä saattaa tietysti aiheuttaa ongelmia ensikertalaisille, joilla ei vielä ole sivustolla arviointeja. Luottamusta tulisi herätellä tällöin esimerkiksi panostamalla omaan profiiliin ja viesteihin, joita lähettää mahdollisille majoittujille tai majoittajille.

Luottamus myös tuntui haastateltavista luontevalta. Se oli jotain, minkä oletettiin kuuluvan toimintaan. Sitä pidettiin kulmakivenä, joka mahdollisti koko toiminnan. Sivuston mukaan toisilleen tuntemattomien ihmisten yhdistäminen ja näiden välinen ystävällisyys vahvistaa luottamusta toisiinsa ja auttaa näin jokaista heistä tulemaan paremmaksi ihmiseksi (Couchsurfing – our values, 2016). Vaikka oma luottamus ei pakosti aina ollut vahvaa, päällimmäisenä tunteena monella oli kuitenkin usko järjestelmän toimivuuteen ja näin luotto muihin sohvasurffaus-yhteisön jäseniin. Toisaalta ulkopuoliset saattoivat kyseenalaistaa luottamuksen toisiin jäseniin ja sivuston toimintaan. Haastateltavat kertoivat, etteivät ulkopuolisten kommentit kuitenkaan vaikuttaneet omaan toimintaan.

Sitten monet mun kaverit on hämmästelly et, miten sä uskallat ottaa jonkun ihan vieraan ja tuntemattoman. Mut sit jotenki, se on jännä et sit kuitenkin ei se tunnu niin sit semmoselt niiku oudolta kuitenkaan. Sit se on yllättävän luonnollisesti luonnollista ollu. (N4)

Siin on vähän ehkä sellanen [pelko], mut tota siinä täytyy ehkä vaan luottaa siihen että siitä tulee hyvä kokemus. (N1)

Luottamusta siis rakennetaan sivustolla ja sen uskotaan kehittyvän ihmisten välisessä kanssakäymisessä sohvasurffauksen aikana. Positiiviset kokemukset usein edesauttavat luottamuksen rakentumista ja sen kestämistä myös ulkopuolisten kriittisten ajatusten ja kommenttien edessä. Sohvasurffaus koetaan toiminnaksi, jossa yhteisön jäsenten arvot takaavat molemmin puolisen luottamuksen. Vaikka samalla otetaan tietoinen riski omasta hyvinvoinnista, toiminnan tarkoituksena on kuitenkin vahvistaa luottamuksen kierrettä yhteisön jäsenten välillä. Luottamuksen yksi tärkeimmistä tehtävistä onkin luoda ja ylläpitää turvallisuudentunnetta (Ilmonen & Jokinen 2002, 98).

Tutustuttuaan jo sivustolla vieraan profiiliin häneen luotettiin myös omassa kodissa. Monet esimerkiksi antoivat vara-avaimensa vieraidensa käyttöön, mikä voidaan nähdä äärimmäisenä luottamuksen osoituksena vierasta kohtaan. Sohvasurffaus yhteisön jäsenet voidaan kokea saman, oman yhteisön jäseniksi. Oman yhteisön jäseniin luotetaan usein enemmän kuin muihin. Yhteisessä toiminnassa syntynyt vuorovaikutus vielä vankistaa luottamussuhdetta, juuri kuten Ilmonen ja Jokinen

kirjoittavat (2002). Luottamuksen osoitus myös helpotti toimintaa arjen keskellä ja siitä tehtiin mahdollisimman helppoa molemmille osapuolille. Tilanne oli myös usein sama haastateltavien itse majoituessa toisten sohvasurffareiden kotona:

Et yhtet oli, että hei me lähetään just sillon lomalle Ranskaan, mut mä laitan avaimen postilaatikkoon niin ota sieltä ja tule meille. (N3)

Itseasias mun mielest tuntuu aika hullulta nyt kun mä rupeen aattelee, et mä oon antanu niille mun vara-avaimen. Mutta jotenkin niinkö vaan luottaa siihen että niinkö sillon kun on vaan keskustellu niiten kanssa etukäteen ja tälle ni sit tietää et okei noi on luotettavia tyypejä. Mä voin antaa niille vara-avaimen ja se, että niillä on vara-avain ni mä pääsen ite myös helpommalla. Koska jos mulla on joku luento tai jotain tämmöstä ni sitten niinku ei tarvii käyä päästää niit välil sisälle tai jotai tällästä. (N2)

Haastatteluiden aikana osa haastateltavista jäi pohtimaan omaa luottamustaan vierasta kohtaan. Yhteisön toimintaan kuuluu selvästi vahva luottamus eikä sitä edes pakosti osata kyseenalaistaa. Luottamuksen lisääntyessä vapautamme energiaa ja resursseja muuhun toimintaan (Ilmonen & Jokinen 2002, 97). Sohvasurffaajia majoittajien oli helpompi keskittyä myös omaan arkeensa ja sen ylläpitämiseen, kun he pystyivät luottamaan vieraaseensa.

Toisaalta luottamusta sohvasurffausyhteisössä saattoi herättää vain samankaltaisuus, jolloin huomattavaa erilaisuutta kavahdettiin tai jopa kartettiin. Tämä nousi haastatteluista esiin erityisesti keskusteltaessa kriteereistä, joilla majoittajia valittiin: ”Mut ehkä sit jos on sellast samankaltasuutta ni ehkä se sit herättääkin semmosta luottamust itessään et sitten helpommin ottaa semmosii, jotka vaikuttaa vähän niinku et on samalla, samal aaltopituudel ku ite.” (N4). Kulttuurinen läheisyys vahvistaa usein luottamusta (Ilmonen & Jokinen 2002, 203). Sohvasurffauksessa saatetaankin siis edistää lähinnä luottamuksen kautta rauhan prosessien toteutumista samantyyppisten ihmisryhmien välillä, kun taas kaikkein erilaisimmat ääripäät jäävät toiminnassa kauas toisistaan. Myös luottamuksella on negatiivinen puoli. Oman ryhmän kesken lisääntyvä luottamus voi äärimillään toteutettuna kasvattaa ryhmäitsekkyyttä. Näin ollen tietyissä tapauksissa luottamus saattaa vahvistaa jaottelua ”meihin” ja ”muihin”. (Ilmonen & Jokinen 2002, 99.)

Tällaista jaottelua voidaan myöhemmin käyttää hyväksi rauhan prosessien purkamiseen väkivaltaan turvautuessa. Toisaalta kaikki haastateltavat eivät osanneet eritellä kriteereitä, joilla he kohtaavat toiminnassa mukana olevia. Tällöin he saattavatkin kohdata myös itsestään poikkeavia ryhmiä ja luoda luottamusta näiden kahden ryhmän välille.

Myös pelko vaikuttaa rauhan ymmärtämiseen ja sen edistämiseen. Pelko vähentää luottamusta ja saattaa näin ollen laittaa ihmisen vastustamaan ulkopuolisia ja tuntemattomia. (Lieven 1989, 79, 86.) Sohvasurffauksessa pelko ja välttely kohdistuivat usein omasta totutusta vahvasti poikkeaviin jäseniin. Erilaisuuden pelko ja sen välttäminen vaikeuttavat rauhankasvatuksen onnistumista ja ovat näin este rauhan prosessin onnistumisen kannalta. Myös aiemmat negatiiviset kokemukset aiheuttivat luottamuksen katoamista tietynlaisia jäseniä kohtaan erityisesti kun itse etsi majoittajaa. Luottamus koko toimintaa kohtaan ei kuitenkaan kadonnut, vaan aiempi negatiivinen tapahtuma muutti suhtautumista vain tiettyä ryhmää kohtaan.

Ja sitten tää yks niinku ihminen opetti vähän sillai, että kyseleppä vähän tarkkaan. Että minä en lähe yksinäisen miehen luo, että sanotaan näin. Että hei hän ajatteli, että lapset nukkuisivat sohvalla ja sää nukkuisit täällä hänen kanssaan. No mä en ajatellut, että kiitos hei hei. [...] Sitten mä totesin, että mulla onkin aika iso kynnös mennä lasten kans majottumaan. Että niinkö sen pitää olla jonkun tietynlainen sen majottajan. Niin sitten niinku uskaltaa. Että sitten yhtäkkiä onkin tosi tarkempi, tosi tarkka sellai, että mihin on menossa.
(N3)

Aikaisemmat kokemukset vaikuttavat toimintaamme. Tästä syystä rauhankasvatuksen kannalta on hyvä huomioida ne kohdat, jolloin muutamme toimintaamme. Rauhankasvatuksen onnistumisen kannalta tulisi löytää tasapaino historiasta opittujen hyvien keinojen sekä nykyisen toiminnan väliltä. (Hinde & Bateson 1989, 16.) Haastateltavat kokivatkin luottamuksen olennaiseksi osaksi toimintaa ja sen kasvaneen erityisesti hyvien kokemusten perusteella. Toisaalta negatiiviset kokemukset saivat aikaan haastateltavissa tiettyjen jäsenyyppien karttamista. Luottamus ja pelko ovatkin tunteita jotka itse ruokkivat itseään vuorovaikutuksen laadusta riippuen ja kehittyvät näin kehämäisesti (Ilmonen & Jokinen 2002, 208).

Luottamus luo vuorovaikutuksessa "toiselle" tilaa toimia vapaasti, jolloin tälle osapuolelle annetaan vapaus ottaa vastuuta omista teoistaan ja valinnoistaan. (Ilmonen & Jokinen 2002, 96.) Sohvasurffaajat toivat esiin luottamuksen olevan niin vahvasti rakentunut, ettei toisen osapuolen moraalisia valintoja kyseenalaistettu. Yhteiset säännöt koettiin ymmärretyksi jo sivuston ohjeistuksien myötä, jolloin niitä ei yleisesti tarvinnut käydä yhdessä lävitse. "Ei siinä tarvita mitään sääntöjä tehdä alussa. Mut se et ymmärtää sen, että koko Couchsurfing-kulttuurin sillä tavalla, että siinä pätee tietyt, tietyllä tavalla semmoset säännöt ehkä." (N1). Kun yhteisön jäsenet kokevat olonsa luotetuksi, he vapauttavat myös näin energiaansa muuhun toimintaan.

Ilmonen ja Jokinen (2002) ovat määritelleet luottamukselle erilaisia tehtäviä, joiden kautta analysoin luottamusta rauhankasvatuksen yhtenä tärkeimmistä konkreettisista aspekteista. Luottamus kiinnittää yksilön yhteisönsä. Sen avulla voidaan vahvistaa yksilön sosiaalista identiteettiä ja tämä yhteisesti rakentunut sosiaalinen identiteetti vahvistaa keskinäistä solidaarisuutta. (Ilmonen & Jokinen 2002, 98.) Sohvasurffaus on haastateltavien mukaan selvästi rakentanut vuorovaikutuksen myötä luottamusta yhteisön jäsenten välillä. Tätä tulosta tukevat myös aiemmat tutkimukset (ks. esim. Rosen, Lafontaine & Hendrickson 2011) sohvasurffauksesta. Jaettu solidaarisuuden tunne on omiaan kasvattamaan myös rauhan prosessin toteutumista. Positiiviset yksilöiden kokemukset ovat omiaan vähentämään erilaisten ryhmien välisten viholliskuvien syntymistä. Sohvasurffauksen myötä ne ryhmät, jotka pystyvät osallistumaan poliittisten tai taloudellisten taustojensa puolesta toimintaan mukaan pääsevät luomaan vuorovaikutussuhteita toistensa välille. Tämä on yksi keino edistää rauhan prosessin toteutumista. Oppimalla luottamaan erilaisiin ja vieraisiin kulttuureihin sekä ihmisiin, lisäämme myös näiden välistä suvaitsevaisuutta (Ilmonen & Jokinen 2002, 97).

7. Muiden ymmärrys ja kunnioitus sohvasurffauksessa

Ihmisten suhtautuminen toisiinsa on tärkeä osa rauhankasvatusta. Kun rauhankasvatuksen tarkoituksena on saada oppija kriittisesti ymmärtämään

erilaisuudesta johtuvia konflikteja ja tätä kautta myös edistää toisten kunnioitusta ja harmoniaa eri ihmisryhmien välillä, on tärkeää löytää keinot toteuttaa näitä toimintoja mahdollistavaa vuorovaikutusta. Vaikka ihmisillä on tarve ja tapa luokitella ihmisiä erilaisiin ryhmiin, tulisi näiden ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta korostaa edistääksemme rauhanprosessien toteutumista kaikkien ihmisryhmien välillä. Hinden ja Batesonin (1989) mukaan rauhankasvatuksen pohjan rakentavatkin ymmärrys ja kunnioitus muita kohtaan.

Myös sohvasurffaus-sivuston perustajat ovat ilmoittaneet nämä elementit arvoperustansa yhdeksi kulmakiveksi. Sivuston mukaan erilaisuuden suvaitseminen, kunnioitus sekä ymmärrys ilmentyvät ystävällisyydessä. (Couchsurfing 2016a.) Haastateltavat nostivatkin nämä ominaisuudet esiin kysyttäessä onnistuneen sohvasurffaus-kokemuksen tärkeimpiä elementtejä: ”Ehkä siinä on se, että pitää ymmärtää sitä, niinku toisiaan jollain tavalla.” (N1) ja ”Et sä meet toisen ihmisen kotiin ja kunnioitat sitä.” (N4)

Toimintaa ohjaavat arvot sekä niiden mukainen toiminta opettavat jäseniä toimimaan vieraanvaraisesti ja ystävällisesti. Näiden avulla ihmiset kasvavat toiminnan myötä ymmärtämään ja kunnioittamaan toisiaan. Haastateltavat näkivätkin erilaisuuden ymmärtäminen ja sen kunnioittaminen tärkeinä. Haastateltavat nostivat esiin sohvasurffauksessa esiin tulleita tilanteita, joissa toisen kulttuurin ymmärtäminen ja erilaisuuden kunnioitus ilmenivät. Nämä tilanteet tunnistettiin joko automaattisesti tai ne oli toiminnan kautta opittu tunnistamaan ja siitä syystä ne edesauttoivat toimimaan tilanteessa toista kohtaan ymmärtäväisesti ja kunnioittavasti.

Siis mä luulen et Aasiassa on sillei kohteliaista käyttäytymistä olla pidättyväisempi. Ni menee kauemmin, niinkö vaikka ihmiset on todella ystävällisiä, tosi kohteliaita, tosi kivoja, ni menee kauemmin ennen ku tulee semmonen rento meininki. (N3)

Sivustolla mainittua ystävyyttä rakennetaan vuorovaikutuksessa jäsenten välillä. Vahva merkki ystävyys-suhteista on vastavuoroisuus. Ystävyys-suhteiden rakentumiseen vaikuttaa kyky ottaa huomioon toisen näkökulmia. Omien ja muiden näkökulmien sovittaminen keskenään luo pohjan ja perusedellytyksen sille, että ihminen voi yleensäkin ymmärtää muita. Kehittyneissä ystävyys-suhteissa pyritään

vastaamaan molempien tarpeisiin ja odotuksiin. Tämä tulee esiin toisen esimerkiksi toisen kunnioittamisena. Vastavuoroisuus voi kuitenkin olla joko negatiivista tai positiivista. Kuten luottamuksen ja pelon kanssa, myös vastavuoroisuuden luonne ruokkii itseään. Näin ollen usein vastavuoroisuudessa hyvään vastataan hyvällä ja pahaan pahalla. (Laine 2002, 164–165.) Haastatteluissa korostettiin vastavuoroisuuden merkitystä sohasurffauskokemuksen onnistumisen kannalta. Haastateltavat kokivat vuorovaikutuksen vieraan kanssa kehittyvän helposti ystävyys-suhteeksi, jos toiminnassa huomioitiin molempia osapuolia. Vastavuoroisuus ja toisen kunnioittaminen ilmeni esimerkiksi majoitusta vastaan tarjottavalla lahjalla tai kutsulla vierailta seuraavaksi myös majoittujan kotona: ”Majoittaja osoittaa kunnioitusta majoittajaa kohtaan niinkun jollain pienellä eleellä. Monta kertaahan se meneeki vaikka niin, että majoittaja tuo jonkun pienen lahjan, joka toivottavasti jollain tapaa ilmentää häntä.” (M7) ja ”Sit kun ite pääsee matkustaa, kun siihen on mahdollisuus, ni meillä on niin monta paikkaa, mihin voidaan mennä.” (N6).

Rauhan prosessin kannalta on nähty tärkeäksi se, miten suhtaudumme vieraisiin ihmisiin. Vieraanvaraisuus on koettu kantavaksi teemaksi rauhan toteutumiseksi aina Kantin teorioista asti. Vieraanvaraisuuden keskipisteenä pidetään yleensä kotia. Koti voidaan kuitenkin ymmärtää eri tavoin riippuen vieraanvaraisuutta tutkivan alan mukaan. Tärkeintä vieraanvaraisuuden konseptille ja sen tutkimiselle on kuitenkin se, kuinka vieras toivotetaan tervetulleeksi ja saadaan hänet tuntemaan olonsa kotoisaksi. (German Molz & Gibson 2007, 10–11.) Sohasurffauksessa vieraanvaraisuus kohdistuu nimenomaan yhteisön jäsenten kotiin sekä alueisiin, joissa jäsenet järjestävät tapahtumia. Sohasurffauksen myötä majoittajat kutsuvat vieraat kotiinsa ja toivottavat heidät tervetulleiksi. Lähes kaikkien haastateltavien mielestä oli tärkeää, että vieras tunsii olonsa kotoisaksi majoittuessaan heidän luonaan. Vieraanvaraisuus nähtiin elementiksi, joka myös helpotti toimintaa. Sen myötä yhteisön jäsenet kokivat, oman elämänsä helpottuvan ja näin he pystyivät jatkamaan arkeaan ilman ylimääräistä vieraiden ohjeistamista: ”Helppointa itelle on silloin kun vieraat on semmosiä niinkö, jotka vaan menee ja on niinku kotonaan ja uskoo sen kun sanoo, että avaa kaikki kaapit. Meillä ei ole salaisuuksia.” (N3).

Vieraanvaraisuudessa kuitenkin nousee esiin myös vallitsevat valta-asetelmat (German Molz & Gibson 2007, 12). Vieraanvaraisuuden myötä sohasurffauksessa majoittaja määrittelee sen, miten vieraanvaraisuutta toteuttaa. Majoittaja valitsee,

kenet hän päästää kotiinsa ja mitä vieras saa kodissa tehdä. Erilaisuuden huomioimisessa ja kunnioittamisessa tuotiin esiin myös vieraanvaraisuuteen reagoiminen. Vieraalla koettiin olevan vahvempi rooli mukautua isännän kulttuuriin ja arkeen.

Et ehkä monissa kulttuureissa tai kotona saattaa tehdä asiat eri tavalla kun mitä esimerkiksi mä teen. Ni sit ehkä huomioi sen että miten, miten niinku täällä toimitaan ja vähän niinku mukautuu siihen ehkä enemmän. (N4)

Sohvasurffauksessa korostuu haastateltavan mukaan siis vieraanvaraisuuden lisäksi myös vieraan rooli vieraanvaraisuuden vastaanottajana. Tärkeää olisikin haastateltavan mukaan oppia elämään vieraassa kulttuurissa niin, että huomioi kyseisen kulttuurin erityispiirteet. Myös German Molz ja Gibson (2007) kirjoittavat, että vieraanvaraisuudessa korostuu nimenomaan isännän ja vieraan välinen valta-asetelma, kun isäntä pyytää vierasta olemaan kuin kotonaan. Tämä vertaus nimenomaan antaa ymmärtää, että vieras voi olla kuin kotonaan. Samalla vuorovaikutuksessa annetaan ymmärtää, kenen koti on kyseessä ja kuka lopulta määrää sen säännöistä. (German Molz & Gibson 2007, 12.)

Erilaisuuden ymmärtäminen ja kunnioittaminen edesauttavat sosiaalisen rauhan toteutumista. Sosiaalinen rauha sisältää ihmisten kyvyn välttää kärjistyneitä sosiaalisia tilanteita (Tähtinen 1983, 69). Haastatteluissa toisten erilaisuuden kunnioittaminen nousi erityisesti esiin puhuttaessa väärinymmärryksistä ja konflikteista sohvasurffauksen yhteydessä. Sohvasurffaajat tiedostivat mahdolliset väärinymmärryksiä tai konflikteja aiheuttavat tilanteet ja kiersivät kyseiset tilanteet kiinnittämällä huomion muualle.

Et ehkä sit iteki jotenki ei niin kiinnitä niin huomioo et sit ehkä antaa helpommin mennä jotenkin et ei sillei takerrukaan niihin, et jos on vaikka joku että miksi tekee noin. Et kyl jotain sellasii pienii, esimerkiksi yks ei tiskannu tiskiharjal ollenkaan vaan käytti sitä rätkkiä, mikä mul on pöytäpätkä. (N4)

Tai sitten ku se oli just selkeesti niin paljon eri, eri ajatusmaailma ni sitten en mä nyt jaksanu ruveta niinku haastaa sitä tai sillei hirveesti, mutta niinku kuitenkin jonkun verran niinku keskusteltiin ja just ehkä keskusteltiin enemmän siitä, että

niinku miten, niinku reissaamisesta ja kaikesta tämmösestä. Siitä että mistä meiltä löyty sitä yhteistä kosketuspintaa. Että ei jaksanu niinku sitten ruveta sitä konfliktia ettimään. (N2)

Erilaisuuden korostaminen eri kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa ylläpitää ja mahdollistaa konflikteja. Erilaisten kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa onkin tärkeämpää keskittyä kulttuurien yhtymäkohtiin, joiden varaan toimiva vuorovaikutus voidaan rakentaa. Näin ollen voimme oppia yksilöinä kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta. Vaikka edustaisimme tiettyä ryhmää ja sen toimintatapoja, toimimme kuitenkin yksilöinä ja erot kulttuurien välillä saattavat olla pienempiä kuin verrattaessa näiden kulttuurien edustajia keskenään. (Raunio, Säävälä, Hammar-Suutari & Pitkänen 2011, 21.) Sosiaalisen rauhan edistäminen vaatii kykyä tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Myös kyky sovittaa erilaisia näkökantoja korostuu rauhan prosessin edistämässä ja on näin ollen tärkeä aspekti rauhankasvatukselle. (Tähtinen 1983, 69.) Sohvasurffauksessa esiin tulevat erot jäsenten toiminnassa ja ajatusmaailmassa erilaisista kulttuureista tulevien välillä tiedostetaan ja näin ollen niistä syntyvät konfliktit osataan välttää.

Me ja muut –ajattelu muokkaa ryhmien välistä vuorovaikutusta. Erilaisiin muut -ryhmiin liitetään mielikuvia, joilla kyseisestä ryhmästä luodaan tasainen kuva. Tämä mielikuva on tapa yksinkertaistaa arki ajattelua. Ajattelumalli saattaa estää ihmistä tutustumasta ja ymmärtämästä tämän ryhmän yksilöitä. (Muikku-Werner 2012, 68–69.) Vaikka ihmisillä on tarve luokitella itseään erilaisten piirteiden kautta, voidaan rauhankasvatuksen avulla pyrkiä vähentämään jaottelun aiheuttamia ongelmia. Koska omasta ryhmästä poikkeavia usein väheksytään tai aliarvioidaan, tulisi rauhankasvatuksen huomioida ja lisätä erilaisten kulttuurien ymmärtämistä eikä yrittää saada kaikkia kulttuureja sekä ihmisiä samankaltaisiksi. (Hinde & Bateson 1989, 14, 15.) Eräs haastateltavista kiteytti sohvasurffaus-toiminnan edistävän ymmärrystä erilaisuudesta ja näin myös toimimaan edistääkseen sosiaalista rauhaa.

Ihmiset niinku ymmärtää, että oma tapa elää ei ole se ainoa oikea tapa. Niin siinä niinkun semmonen toisen ihmisen huono kohtelu vähenee. Kun sää ymmärrät, että vaikka se on erilainen ni sillä on aivan samanlaiset perustarpeet kuin meilläkin ja se niinkun tikittää kohtuu samalla tavalla. (N3)

Sohvasurffaus nähtiin myös keinoksi ennakkoluuloista eroon pääsemiseen. Ennakkoluulon käsitys rinnastuu teoreettisessa keskustelussa yleisesti kielteisiin asenteisiin tiettyä ryhmää kohtaan. Ennakkoluulot ovat tunnetasolla usein hyvin sitkeitä. Ne johtuvat kuitenkin osittain tietämättömyydestä, joten tiedottaminen ja koulutus auttavat purkamaan ennakkoluuloja. Myös positiivinen kontakti ryhmien välillä auttaa tässä prosessissa. (Helkama et al. 2015, 292, 296, 310, 313.) Sohvasurffauksessa molemmat keinot toteutuvat. Toiminnassa tiedotus tapahtuu lähinnä Couchsurfing-sivuston kautta, kun taas positiiviset kontaktit tulevat verkkomaailman ulkopuolella majoituksen yhteydessä ja erilaisissa tapahtumissa. Esimerkiksi parihaastattelussa todettiin: ”On mulla tietyt myös ennakkoluulot tässä murskaantunut. [...] Mut sit siinä on tajunnu niitten kans ku puhuu näistä asioista, et se tosiaan on se tietty väestöryhmä, joka pilaa sitten muitten maineen” (N6). Myönteiset kokemukset voivatkin saada sohvasurffaajat ajattelemaan ennakkoluulojensa kohdetta enemmän itsensä kaltaiseksi. Tämä saatetaan jopa yleistää koskemaan koko ryhmää, jolloin ennakkoluulot ryhmää kohtaan purkautuvat. Toisaalta ryhmän asema vaikuttaa vuorovaikutussuhteisiin ja samalla ennakkoluuloihin. Esimerkiksi vähemmistöstä tulevan voi olla vaikeampi päästä ennakkoluuloista eroon aiemman valta-aseman ja mahdollisen sarron vuoksi. (Helkama et al. 2015, 297.) Edes sohvasurffauksen myötä moni ei ollut tutustunut omastaan täysin poikkeaviin kulttuureihin. Tämä tietysti vähentää mahdollisuuksia poistaa ennakkoluuloja kyseisten ryhmien väliltä.

Kuten tässä analyysiluvussa olen tuonut esiin, on sohvasurffaustoiminnan ja sen taustalla vaikuttavien arvojen kannalta tärkeää ymmärtää erilaisia ihmisiä. Kysyttäessä onnistuneesta sohvasurffauskokemuksesta moni haastateltavista nosti nimenomaan esiin sen, että on kiinnostunut toisesta osapuolesta ja tarkoituksenmukaisesti koettaa ymmärtää hänen näkökulmiaan sekä niistä kumpuavaa toimintaa. Kuten N1 kiteytti: ”Sit siihen tarvitaan sitä molemmin puolista yhteisymmärrystä ja että pitää ymmärtää sitä, niinku toisiaan jollain tavalla.”. Erilaisuuden kohtaaminen oli monen mukaan silmiä avaava kokemus. Voidaankin siis olettaa sohvasurffaus-toiminnan myötä kontaktin luomisen toteutuneen ja tämän edistäneen ryhmien välisiä suhteita.

8. Johtopäätökset

Tässä pro gradu –tutkielmassa olen esitellyt sohasurffausilmiötä ja keskittynyt tutkimaan sitä rauhankasvatuksen näkökulmasta. Tutkielman alussa johdattelin lukijat aiheeseen ja esittelin tutkimukseni merkitystä tieteellisessä keskustelussa. Tämän jälkeen esittelin teoreettisen viitekehitykseni. Rauhan ymmärtäminen dynaamisena prosessina, joka sisältää oikeudenmukaisuuden edistämisen luo pohjan rauhankasvatuksen ymmärtämiselle. Sosiaalinen ja dynaaminen prosessi vaatii tekoja toteutuakseen. Rauhankasvatus ja sen erilaiset toteutustavat ovat keino toteuttaa tätä prosessia. Esittelinkin laajasti ja poikkitieteellisesti keskustelua rauhankasvatuksesta. Tämän teoreettisen viitekehityksen pohjalta päädyin tutkimaan sohasurffaus-yhteisön toimintaa haastattelemalla Rovaniemellä vaikuttaneita sohasurffareita. Tutkimuksen luonnetta ja suoritustapaa esittelin luvussa neljä. Koska tutkimukseni käsitteli nimenomaan rauhaa ja siihen kasvamista sosiaalisena prosessina, oli tarkoituksenmukaista kerätä aineisto haastattelemalla yhteisön jäseniä. Löytääkseni ne keinot, jotka tällä hetkellä vaikuttavat rauhankasvatuksen onnistumiseen sohasurffausyhteisössä, oli luontevaa koota haastattelurunko teoreettisen viitekehitykseni pohjalta. Tämä myös loi järkevän pohjan analyysiani varten. Teoriaohjaava sisällönanalyysini luvuissa 5-7 kokoaa aineistosta esiin nousseet kokemukset rauhankasvatuksen erilaisista elementeistä, joita sohasurffaus-toiminnassa esiintyy. Lopuksi esittelen vielä tutkimuksen johtopäätökset ja mahdollisia jatkotutkimuskysymyksiä.

Sohasurffaus voidaan nähdä keinona toteuttaa rauhankasvatusta laajassa kansainvälisessä yhteisössä. Tässä pro gradu –tutkielmassani keskityin tutkimaan rauhankasvatuksen elementtejä sohasurffausyhteisössä. Analyysini jakautui Hicksin teoriaan asenteiden, tietojen ja taitojen kehittämisestä, luottamuksen ja pelon tunteiden merkitykseen sekä erilaisuuden ymmärtämiseen ja kunnioittamiseen. Nämä teoreettisesta viitekehityksestäni vahvasti esiin nousseet rauhankasvatuksen elementit toistuivat myös kaikissa haastatteluaineistoissani.

Hicksin teoria rauhankasvatuksesta perustuu niin kutsuttuun formaaliin rauhankasvatuksen muotoon, jota yleisesti toteutetaan kasvatuslaitoksissa. Sohasurffausyhteisössä on elementtejä, jotka mielestäni tukevat järjestelmällistä

kasvatustyötä ja tästä syystä tietojen, taitojen sekä asenteiden kehittäminen toiminnassa olivat luonnollinen valinta analysoitavaksi tutkielmassani. Couchsurfing-sivuston informatiivinen luonne opettaa yhteisön jäsenille tiettyjä taitoja toimintaa varten. Tutkimukseni mukaan nämä taidot kehittyvät toiminnan myötä, vaikka useampi haastateltavistani kokikin kartuttaneensa kyseisiä taitoja myös muussa toiminnassaan. Eräs haastateltavista totesikin, että hänen oli jopa vaikea erottaa, mitä oli oppinut nimenomaan sohvasurffaustoiminnassa. Tietoisuuden lisääminen kasvattaa ymmärtämään rauhan prosessia ja sen mahdollisia esteitä. Sohvasurffaus nähdään keinoksi saada tietoa ympäröivästä maailmasta ja samalla se vähentää mahdollisia poliittisia väärinymmärryksiä. Globaalina ilmiönä sohvasurffaus myös vaikuttaa toiminnan myötä ihmisten asenteisiin rauhasta. Haastatteluissa ilmeni, että toiminnassa mukana olevat pohtivat sohvasurffauksen myötä oikeudenmukaisuutta. Moni kuvasi sohvasurffausta keinoksi mahdollistaa matkailu ja erilaisiin kulttuureihin tutustuminen myös sellaisille, joilla ei ole varaa perinteisiin matkailumuotoihin. Toisaalta ymmärrettiin, että kaikilla ei kuitenkaan vielä tämänkään mahdollisuuden myötä ole varallisuutta tai vaikuttamismahdollisuuksia osallistua toimintaan.

Käsitellessäni luottamusta ja pelkoa rauhankasvatusprosessissa kuvasin luottamuksen tehtäviä Ilmosen ja Jokisen luokittelun mukaisesti. Kun luottamus koetaan sosiaalisen pääoman selkärankana, on tutkimuskysymysteni kannalta tärkeää löytää ne tehtävät, jotka tukevat rauhankasvatusta sohvasurffausyhteisössä. Kaikissa haastatteluissa ilmeni, että sohvasurffaus perustuu vahvasti luottamukseen. Sen nähtiin rakentuvan jo Couchsurfing-sivuston avulla. Sivuston arvosteluperiaatteen ja tausta-arvojen avulla tuotettu luottamus luo pohjan myös majoitustoiminnalle. Toiminnassa luottamus helpotti majoittajan ja majoittujan yhteiseloja. Esimerkiksi antamalla vara-avaimen majoittujan käyttöön, majoittaja pystyi jatkamaan omaa arkeaan aikataulujensa mukaisesti. Eikä heidän tarvinnut sopia yhteisistä aikatauluista. Positiiviset yksilöiden kokemukset ovat omiaan vähentämään erilaisten ryhmien välisten viholliskuvien syntymistä. Sohvasurffauksen myötä ne ryhmät, jotka pystyvät osallistumaan poliittisten tai taloudellisten taustojensa puolesta toimintaan mukaan pääsevät luomaan vuorovaikutussuhteita toistensa välille. Luottamus oli kuitenkin useimmissa tapauksissa vahvinta nimenomaan samanlaisten ryhmien kesken. Useampi haastateltavista nosti esiin valitsevansa majoittajan tai majoittajan jonkin taustatekijän välillä. Yleensä tämä

erottelu johtui toiseuden pelosta tai siitä, ettei toiminnassa ollut mukana kovinkaan erilaisista lähtökohdista tulevia jäseniä.

Sohvasurffaus luo suhteita erilaisten ihmisryhmien välille ja samalla edesauttaa ymmärtämään erilaisia ihmisiä. Ihmisten suhtautuminen toisiinsa onkin tärkeä osa rauhankasvatusta. Rauhankasvatuksen yhtenä tärkeimmistä tavoitteista on saada ihminen kriittisesti tarkastelemaan ja ymmärtämään erilaisuudesta johtuvia konflikteja. Tämä taito edistääkin toisten kunnioitusta ja luo tasapainoa eri ryhmien välille. Vaikka ihmisillä on tarve ja tapa luokitella ihmisiä erilaisiin ryhmiin, tulisi näiden ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta korostaa edistääksemme rauhanprosessien toteutumista kaikkien ihmisryhmien välillä. Jo sohasurffaus-sivustolla rakennetaan pohjaa näiden arvojen toteutumiselle. Sivuston mukaan suvaitseminen, kunnioitus sekä ymmärrys ilmentyvät ystävällisyydessä. Sohvasurffaajat kokivatkin näiden olevan tärkeimpiä elementtejä onnistuneen sohasurffaus-kokemuksen kannalta. Ystävällisyys ja jäsenten välinen vuorovaikutus perustui haastateltavien mukaan vahvasti vastavuoroisuuden periaatteelle. Vastavuoroisuus koettiin myönteiseksi asiaksi, joka myös vahvisti jäsenten välistä sidettä toisiinsa. Sohvasurffaus sivusto perustuu ajatukselle vieraanvaraisuudesta, joka tukee myös Kantin teoriaa rauhasta. Vieraanvaraisuus voidaan kokea sohasurffauksen yhteydessä vapauttavana voimavarana. Toisaalta sen myötä ylläpidämme ja rakennamme tietynlaisia valtasuhteita jäsenten välille, mutta myös toiminnan ulkopuolelle. Ennakkoluuloilla on oma vaikutus toimintaamme ja ne estävät rauhan prosessin toteutumista. Sohvasurffauksessa ennakkoluulot tulevat esiin, kun jäsenet valitsevat majoittajia ja majoittujia. Toisaalta toiminnan myötä osa sohasurffaajista koki kontaktin toiseen ryhmään ja lisääntyneen tietoisuuden vähentäneen ennakkoluulojaan. Rauhankasvatuksen kannalta muiden ymmärtäminen ja kunnioitus näyttävät merkittävässä roolissa myös sohasurffausyhteisössä tutkimukseni perusteella.

Monien haastatteluiden myötä kävi ilmi, että haastateltavat olivat jo valmiiksi avoimia ja suuntautuivat tietyllä uteliaisuudella muihin kulttuureihin. Heistä oli luontevaa myös matkaillessaan pyrkiä näkemään ja kokemaan mahdollisimman paljon niin kutsuttua aitoa paikallista kulttuuria. Sohvasurffaus-yhteisön jäsenet haastateltavien mukaan ovat useimmin juuri sellaisia ihmisiä, jotka jo ilman toimintaakin pyrkivät toimimaan rauhan prosessin edistämiseksi. Oikeudenmukaisuutta edistävät pyrkimykset ajavat

heillä usein taloudellisen hyödyn ohi, ainakin yhteisön jäsenenä. Haastatteluissa myös kävi ilmi, ettei yhteisön jäsenenä luultavasti onnistuisi toimimaan, jos tavoittelisi vain omaa etuaan. Myös vuorovaikutuksen roolia korostettiin onnistuneen sohvasurffauskokemuksen osalta. Viimeinen haastateltavistani jopa totesi, että vuorovaikutuksen osuus sohvasurffauksessa oli hänen mukaansa joutunut niin pieneen rooliin, ettei hän kokenut sohvasurffauksen enää antavan hänelle sitä mitä hän alun perin toivoi yhteisön tuovan. Hänen mukaansa myös keskustelut kääntyivät toiminnassa nykyään helposti ”matkailujargoniksi” ja sankaritarinoiden vaihdoksi. Tämä tuskin tukee sivuston perustaneiden ajatusta kasvattavista arvoista toiminnan taustalla.

Tässä tutkielmassa olen käsitellyt sohvasurffausta keinona toteuttaa rauhankasvatusta. Liberalistinen käsitys rauhasta sosiaalisena prosessina, joka rakentuu demokraattisten valtioiden välille luo teoreettisen viitekehyksen tutkielmalleni. Tutkimukseni tulokset osoittavat, että sohvasurffaus sisältää rauhankasvatukseen liittyviä elementtejä. Sohvasurffaajat kuitenkin kokivat, että toiminnassa mukana olevat ovat useasti jo lähtökohtaisesti tietyn arvomaailman ja taitojen sekä tietojen omaavia henkilöitä. Toisaalta ehkä sohvasurffaus voidaankin nähdä keinona vahvistaa ja ylläpitää näitä tietoja, taitoja sekä asenteita. Myös tutkimuksen rajaaminen vain suomalaisiin yhteisön jäseniin saattoi vaikuttaa tutkimukseni tuloksiin. Tutkielmani tulosten perusteella voidaan olettaa, että erityisesti aikuisten epäformaalia rauhankasvatusta Suomessa tukevat sohvasurffauksen kaltaiset kansainväliset yhteisöt ja niiden toimintaan osallistuminen. Jo tietoisuuden lisääminen rauhankasvatuksesta, sen tavoitteista ja toteutustavoista itsessään edistävät rauhan prosessin toteutumista. Tästä syystä olisi tärkeää, että rauhankasvatusta toteuttavista formaaleista ja epävirallisista tahoista keskusteltaisiin ja niitä tutkittaisiin. Poikkitieteellinen tutkimusote luo kuitenkin tutkimukselle tiettyjä haasteita ja tällöin tutkielman kannalta olennainen aspekti vaatii erityistä tarkastelua.

Tutkimuksen aikana etsiessäni tietoa sohvasurffauksesta törmäsin useasti uutisiin jakamistaloudesta ja sen tärkeydestä tämän hetkessä yhteiskunnassamme. Jakamistalous, johon sohvasurffauskin voidaan laskea kuuluvaksi, ei kuitenkaan saanut paljoa huomiota politiikan tutkimuksen alalla. Tutkielmani pohjalta voisi kuitenkin olettaa, että tällainen jakamistalouden esimerkki vaikuttaa yhteiskunnassamme esimerkiksi vuorovaikutus- ja valtasuhteisiin.

Jatkotutkimuskysymykseni liittyvätkin sohasurffauksen luonteeseen tuottaa ja ylläpitää valtasuhteita.

Lähteet

Airbnb (2018) Newsroom - About us. <https://press.atairbnb.com/about-us/> (Haettu 29.4.2018).

Akira, Iriye (2013) Peace as a transnational theme. *Ethics & International Affairs* 27:2, 147-156.

Blanchard, Lynda-ann & Higgins-Desbiolles, Freya (2013) A pedagogy of Peace. The tourism potential. Teoksessa Blanchard, Lynda-ann & Higgins-Desbiolles, Freya (toim.) *Peace Through Tourism. Promoting human security through international citizenship*. New York: Routledge, 19-33.

Brock-Utne, Birgit (1989) *Feminist Perspectives on Peace and Peace Education*. Oxford: Pergamon Press.

Brown, Chris & Ainley, Kristen (2009) *Understanding International Relations*. Lontoo: Palgrave Macmillan.

Buchan, Bruce (2002) Explaining War and Peace: Kant and Liberal IR Theory. *Alternatives* 27, 407-428.

Choi, Seung-Whan (2010) Beyond Kantian Liberalism. Peace through Globalization? *Conflict Management and Peace Science* 27:3, 272–295.

Cohen, Scott (2010) Reconceptualising lifestyle travellers: Contemporary 'Drifters'. Teoksessa Hannam & Diekmann (toim.) *Beyond Backpacker Tourism. Mobilities and experiences*. Bristol: Channel View Publication, 64–84.

Cortright, David (2011) *Rauha. Ajatusten ja liikkeiden historia*. Suomentanut Salomaa, Eila. Helsinki: Gaudeamus.

Couchsurfing (2016a) Our values. <http://www.couchsurfing.com/about/values/> (Haettu 10.5.2018).

Couchsurfing (2016b) Share your life. <http://www.couchsurfing.com/about/about-us/> (Haettu 10.5.2018).

Galtung, Johan (1969) Violence, Peace, and Peace Research, *Journal of Peace Research* 6:3, 167-191.

Germann Moltz, Jennie (2012) - *Travel Connections: Tourism, Technology and Togetherness in a Mobile World*. Oxon: Routledge.

German Molz, Jennie & Gibson, Sarah (2007) Introduction: Mobilizing and Mooring Hospitality. Teoksessa German Molz, Jennie & Gibson, Sarah (toim.) *Mobilizing Hospitality. The Ethics of Social Relations in a Mobile World*. Aldershot: Ashgate, 1-26.

G. E. Zuelow, Eric (2016) *A History of modern tourism*. Lontoo: Palgrave.

Hakkarainen, Maria & Jutila, Salla (2017) Jakamistalous matkailussa. Teoksessa Edelheim, J. & Ilola H. (toim.) *Matkailututkimuksen avainkäsitteet*. Rovaniemi: Lapland University Press, 83–187.

Harle, Vilho & Wahlström, Riitta (1988) "Sodat syntyvät ihmisten mielissä, siksi myös rauha voi kasvaa siellä" (Unesco). Teoksessa Jalkanen, Lestinen, Ollila, Palmroth, Timonen, Wahlström & Vaittinen (toim.) *Rauha kasvaa meistä. Peace grows in people's minds*, 10-25.

Hashimoto, Atsuko (2015) Tourism and socio-cultural development issues. Teoksessa Sharpley & Telfer (toim.) *Tourism and development. Concepts and issues*. Bristol: Channel View Publications, 205-236.

Held, David & McGrew, Anthony (2002) *Globalisaatio. Puolesta ja vastaan*. Oxford: Blackwell Publishing.

Helkama, Klaus; Myllyniemi, Rauni; Liebkind, Karmela; Ruusuvuori, Johanna; Lönnqvist, Jan-Erik; Hankonen, Nelli; Mähönen, Tuuli Anna; Jasinskaja-Lahti, Ingai & Lipponen, Jukka (2015) *Johdatus sosiaalipsykologiaan*. Helsinki: Edita.

Hicks, David (1988) Understanding the field. Teoksessa Hicks (toim.) *Education for peace. Issues, principles and practice in the classroom*. Lontoo: Routledge.

Hinde, Robert, A. & Bateson, P. (1989) Some Goals in Education for Peace. Teoksessa Robert A. Hinde & Donald A. Perry (toim.) *Education for Peace*. Nottingham: Spokesman, 10-17.

Hinde, Robert, A. (1989) Co-operation and Trust. Teoksessa Robert A. Hinde & Donald A. Perry (toim.) *Education for Peace*. Nottingham: Spokesman, 42–52.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1988) *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000) *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Horiuchi, Tokiko (2004) Peace Through Communication. Teoksessa Lasonen (toim.) *Cultures of Peace: From Words to Deeds*. Jyväskylä: Institute for educational research, 177.

Höckert, Emily (2017) Vieraanvaraisuus. Teoksessa Edelheim, J. & Ilola H. (toim.) *Matkailututkimuksen avainkäsitteet*. Rovaniemi: Lapland University Press, 247–253.

IIPT (2016) Mission statement. <http://www.iipt.org/AboutUs.html> (Haettu 10.5.2018).

Ilmonen, Kaj & Jokinen, Kimmo (2002) *Luottamus Modernissa Maailmassa*. Jyväskylä: Kopijyvä.

Kant, Immanuel (1922) *Ikuisen rauhan*. Hämeenlinna: Karisto.

Kekkonen (2006) Ihmiskunnan tärkein unelma on rauhan maailmaan saavuttaminen! Teoksessa Heinonen, Kananen & Rantanen (toim.) *Uudistuva rauhankasvatus – elämän mahdollisuus*. Rauhankasvatusinstituutti ry, 25–28.

Laine, Kaarina (2002) Ihmissuhteet. Teoksessa Aho & Laine (toim.) *Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen*. Helsinki: Otava, 163–201.

Lieven, Elena (1989) The Psychological Basis of Co-operation and Caring. Teoksessa Robert A. Hinde & Donald A. Perry (toim.) *Education for Peace*. Nottingham: Spokesman, 79-87.

Mansfeld, Yoel & Pizam, Abraham (2006) Tourism, terrorism and civil unrest issues. Teoksessa Mansfeld & Pizam (toim.) *Tourism, security and safety: from theory to practice*. Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann, 29-31.

Muikku-Werner, Pirkko (2012) *Ilkeilyn kahdet kasvot*. Tampere: Vastapaino.

Myllymäki, Tiina (2004) *Pallo Haltuun. Kansainvälisyyskasvatus Suomessa*. Helsinki: Kehitysyhteistyön palvelukeskus KEPA.

Nivala, Elina (2006) Kunnan kansalainen yhteiskunnan kasvatuksellisenä ihanteena. Teoksessa Kurki & Nivala (toim.) *Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan*. Tampere: Tampere University Press, 25-113.

Noy, Chaim (2004) This trip really changed me. Backpackers' Narratives of Self-Change. *Annals of Tourism Research* 31:1, 78–102.

Nummenmaa, Lauri (2010) *Tunteiden psykologia*. Helsinki: Tammi.

Pulkinen, Lea (1989). Progress of education for peace in Finland. Teoksessa R. Hinde & D.A. Parry (toim.) *Education for peace*. Nottingham: Russell, 88-101.

Puusa, Anu & Juuti, Pauli (2011) Mitä laadullinen tutkimus on? Teoksessa Puusa & Juuti (toim.) *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Johtamistaidon opisto, 47–57.

Puusa, Anu (2011a) Haastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Puusa & Juuti (toim.) *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Johtamistaidon opisto, 73–87.

Puusa, Anu (2011b) Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa Puusa & Juuti (toim.) *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Johtamistaidon opisto, 114–125.

Rastas, Anna (2005) Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Tiittula & Ruusuvuori (toim.) *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 78-102.

Raunio, Mika; Säävälä, Minna; Hammar-Suutari, Sari & Pitkänen, Pirkko (2011) Monikulttuurisuus ja kulttuurien välisen vuorovaikutuksen areenat. Teoksessa Pitkänen (toim.) *Kulttuurien kohtaamisia arjessa*. Tampere: Vastapaino, 17–50.

Rawls, John (1988) *Oikeudenmukaisuusteoria*. Helsinki: WSOY.

Rawls, John (1999) *Kansojen oikeus*. Gaudeamus: Helsinki.

Rosen, Devan; Lafontaine, Pascale Roy & Hendrickson, Blake (2011) CouchSurfing: Belonging and trust in a globally cooperative online social network. *New media & society* 13:6, 981–998.

Räikkä, Juha (1994) *Oikeudenmukainen yhteiskunta. Johdatus yhteiskuntafilosofiaan*. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Seidman, Irving (1998) *Interviewing as qualitative research. A guide for researchers in education and the social sciences*. Lontoo: Teachers College Press.

S.H Toh & Floresca-Cawagas, Virginia (2010) Peace Education, ESD and the Earth Charter Interconnections and Synergies. *Journal of Education for Sustainable Development* 4:2, 167-180.

Shapiro, H. Svi (2010) *Educating youth for a world beyond violence. A pedagogy for peace*. Palgrave Macmillan: New York

Sillman, Seppo (1983) Rauhanaate – utopiaako? Teoksessa Martti Takala (toim.) *Arkipäivän rauhankasvatus*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta, 62.

Suomela, Kalevi (2006) Alussa oli ajatus. Teoksessa Heinonen, Kananen & Rantanen (toim.) *Uudistuva rauhankasvatus – elämän mahdollisuus*. Rauhankasvatusinstituutti ry.

Tarlow, E., Peter (2006) A social theory of terrorism and tourism. Teoksessa Mansfeld & Pizam (toim.) *Tourism, security & safety. From theory to practice*. Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann, 33-48.

Thacker, Brian (2009) *Sleeping around: a couch surfing tour of the globe*. Allen & Unwin: Crows Nest.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Turay, Thomas Mark (2005) Peace Education. Teoksessa Leona M. English (toim.) *International Encyclopedia of Adult Education*. New York: Palgrave MacMillan, 465-467.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2018) *Kevään 2018 toimialojen näkymät: Matkailu*. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160685/Matkailu_katsaus_maaliskuu2018.pdf (Haettu 29.4.2018).

Tähtinen, Unto (1983) Rauhan moraali. Teoksessa Martti Takala (toim.) *Arkipäivän rauhankasvatus*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta, 69.

UNESCO (1974) *Recommendation concerning Education for International Understanding, Co-operation and Peace and Education relating to Human Rights and Fundamental Freedoms*. http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13088&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (Haettu 29.4.2018)

Wahlström, Riitta (1988) ”Sodat syntyvät ihmisten mielissä, siksi myös rauha voi kasvaa siellä” (Unesco). Teoksessa Hannu Jalkanen, Leena Lestinen, Kaisu Ollila, Aino Palmroth, Tarja Timonen, Riitta Wahlström & Matti Vaittinen (toim.) *Rauha kasvaa meistä. Peace grows in people’s minds*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston Rauhankomitea, 9-30.

Vainikka, Vilhemiina (2013) Rethinking mass tourism. *Tourist Studies* 13, 268–286.

Vainikka, Vilhelmiina (2017) Massaturismi. Teoksessa Edelheim, J. & Ilola H. (toim.) *Matkailututkimuksen avainkäsitteet*. Rovaniemi: Lapland University Press, 26–34.

Vilkkä, Hanna (2007) *Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet*. Helsinki: Tammi.

Wilson, Maya; Davis, David & Murdie, Amanda (2016) The view from the bottom: Networks of conflict resolution organizations and international peace. *Journal of Peace Research* 53:3, 442–458.

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Teemahaastattelun runko

Haastateltavan taustatiedot

Nimi:

Syntymävuosi:

Ammatti/asema:

Kotipaikkakunta:

Ajankohta ja haastattelun kesto:

Mahdollisten muistiinpanoliitteiden lkm:

Tutkimusongelma: Miten rauhankasvatus tai rauhaan kasvaminen näyttäytyvät suomalaisten sohvasurffaajien kokemuksissa?

Haastattelun teemat:

1. Sohvasurffaus-yhteisöön kuuluminen

Minkä takia olet liittynyt sohvasurffaus-sivuston jäseneksi? Kuinka kauan olet sohvasurffannut?

Toimitko majoittajana ja/tai majoittujana? Miten kokemukset eroavat toisistaan, jos mitenkään?

(Miten kuvailisit omaa osallistumistasi sohvasurffaus-toimintaan?)

Mikä on mieleenpainuvuin sohvasurffaus-kokemuksesi?

Mitä pidät tärkeimpinä tekijöinä sohvasurffaus-kokemuksen onnistumisen kannalta?

2. Rauhankasvatuksen elementit toiminnassa

Minkä takia matkaillet? Mikä sinulle on tärkeintä matkaillessa?

Miten sohvasurffaus eroaa mielestäsi muista matkailu- ja majoitusmuodoista?

Millä kriteereillä valitset sohvasurffauksessa majoituspaikan? Entä majoitettavat?

Mitä yleensä tapahtuu sohvasurffaus-vierailun aikana?

Millaisista asioista keskustellette majoittujan/majoittajan kanssa?

Oletko kokenut väärinymmärryksiä tai ongelmia sohvasurffauksen yhteydessä? Miten tilanne on ratkennut?

Mitä koet oppineesi sohvasurffauksen yhteydessä, jos mitään?-> Voitko kertoa tilanteesta, jossa olet oppinut?

Keskusteletko sohvasurffauskokemuksista muiden kanssa?

3. Oikeudenmukaisuuskäsitys ja -kokemukset

Mitä sinun mielestäsi tarkoitetaan oikeudenmukaisuudella? Voit kertoa, vaikka esimerkin oikeudenmukaisesta tilanteesta. Onko sohvasurffaus mielestäsi oikeudenmukaista?

Entä epäoikeudenmukaisuudella?

Oletko kohdannut epäoikeudenmukaisuutta sohvasurffatessasi? Millaisissa tilanteissa tätä on esiintynyt? Miten reagoit tilanteeseen?

Miten koet sohvasurffauksen muuttaneen itseäsi ja maailmankuvaasi, jos mitenkään?

Lisättävää mihinkään?

Liite 2. Haastateltavien informaatiokirje ja haastattelupyyntö

Haastattelupyyntö Couchsurfing-sivuston jäsenille.

Hei,

Haluaisin tiedustella, kiinnostaisiko sinua kertoa keskustelunomaisessa teemahaastattelussa omista Couchsurfing-kokemuksistasi? Opiskelen kansainvälisten suhteiden maisteriohjelmassa Lapin yliopistossa ja teen tällä hetkellä Pro gradu-tutkielmaani rauhankasvatuksen elementeistä Couchsurfing-yhteisössä. Tutkielmani tarkoituksena on selvittää sivuston jäsenten kokemusten perusteella löytyykö toiminnasta rauhankasvatuksen elementtejä. Teemahaastattelujen avulla kerätty aineisto toimii tutkielmani perustana. Tutkimustulokset julkaistaan Pro gradu-tutkielmassani sekä painettuna että elektronisena versiona. Kaikki aineisto käsitellään nimettömänä, eikä yksittäisiä haastateltavia pysty tunnistamaan.

Olethan ystävällinen ja ilmoitat, mikäli olet kiinnostunut osallistumaan tähän noin 40–60 min. kestävään haastatteluun.

Jos tarvitset lisätietoja tutkimuksesta tai siihen osallistumisesta, ota rohkeasti yhteyttä.

Kiitos vastauksestasi!

Parhain terveisin, Alexandra Lindqvist

allindqv@ulapland.fi